

Vrije Universiteit Brussel

Op zoek naar kandidaat-pleegouders in Vlaanderen

Eindwerk in de Sociale en Culturele Agogische Wetenschappen, Sociale Agogiek
Student: Katrien Stynen
Promotor: Prof. Dr. T. Van Loon
Opdrachtgever: vzw Kaos

Academiejaar 2004-2005

WETENSCHAPSwinkel

Brussel

Vrije Universiteit Brussel

FACULTEIT VOOR PSYCHOLOGIE EN EDUCATIEWETENSCHAPPEN

Richting: Sociale Agogiek

Op zoek naar kandidaat-pleegouders in Vlaanderen

Eindwerk voorgelegd voor het behalen van de graad van licentiaat in de
Sociale en Culturele Agogiek door

Stynen Katrien

Academiejaar 2004-2005

Promotor: Prof. Dr. Van Loon

Aantal woorden: 11.670

Samenvatting

Om kinderen die leven in een problematische opvoedingssituatie een kans te geven op te groeien in een gezonde leefsituatie, kan het Comité voor Bijzonder Jeugdzorg pleegzorg voorstellen. Indien er geen vrijwillige medewerking is van een van de betrokken partijen, kan de jeugdrechtbank alsnog pleegzorg opleggen.

Doordat pleegzorg niet opgenomen is in de programmawet bestaat er geen beperking op het aantal kinderen dat opgevangen kan worden in een pleeggezin. Het aantal kinderen dat geplaatst kan worden bij een pleeggezin is dus afhankelijk van het aantal pleegouders dat gevonden wordt.

De diensten voor pleegzorg ervaren echter dat er een groot tekort is aan pleegouders en moeten hierdoor aanvragen tot begeleiding weigeren.

Door het schetsen van een profielomschrijving van de Vlaamse pleegouders en het achterhalen van de motivatie om pleegouder te worden, kan er gericht gezocht worden naar nieuwe potentiële pleegouders. De profielen van de pleegouders werden samengesteld op basis van sociaal-demografische kenmerken, gezinssamenstelling en vrijetijdsactiviteiten. Ook de ervaring met pleegzorg en de soort van pleegzorg waarvoor ze zich opgeven komen aan bod in dit werk. Tevens zullen de stappen beschreven worden die pleegouders afleggen vanaf hun eerste contact met pleegzorg tot en met hun beslissing om daadwerkelijk pleegouder te worden. Bij enkele stappen kan de dienst voor pleegzorg invloed hebben op de beslissing van de pleegouder om verder te gaan met het traject of om af te haken.

Als besluit worden enkele concrete voorstellen gedaan die de diensten voor pleegzorg kunnen helpen bij hun zoektocht naar kandidaat-pleegouders. Deze voorstellen zijn gebaseerd op resultaten uit het onderzoek en door suggesties van de huidige pleegouders zelf.

Dankwoord

In de eerste plaats wens ik mijn promotor, professor Van Loon, te bedanken voor de aangename begeleiding. De raad en ondersteuning die ik van hem kreeg, hebben me goed geholpen bij het schrijven van deze thesis.

De medewerkers van KAOS wil ik danken voor het aanreiken van dit interessante onderwerp. Dankzij hen kreeg ik een beter inzicht in het reilen en zeilen van de wereld van de pleegzorg. Ook de andere diensten voor pleegzorg die meewerkten mogen hier niet ontbreken: Begeleid Op Weg Amok, De Mutsaard, Kiezen voor Kinderen en Open Thuis zorgden ervoor dat de vragenlijsten bij de pleegouders geraakten.

David Debrouwere, Guido Bottu, Alois Boons en de medewerkers van de Federatie Pleegzorg hielpen me aan de informatie die soms moeilijk te vinden was, maar die ik wel nodig had voor het theoretisch gedeelte. Zonder hun hulp zou ik verdwaald zijn in de jungle van de wetgeving.

Zowel voor de technische als morele ondersteuning kon ik terecht bij mijn vriend Arthur. Hij zette de vragenlijst online en zorgde ervoor dat mijn data niet verloren gingen na de ‘crash’ van mijn computer. Met een liefdevolle blik en enkele hartverwarmende woorden krikte hij mijn zelfvertrouwen op zodat ik weer met volle moed aan de slag kon gaan.

Mijn vader zou ik willen bedanken voor de financiële ondersteuning, zonder hem had ik de vragenlijsten nooit kunnen versturen. Mijn moeder was, op de momenten dat het wat moeilijker ging, een luisterend oor en ze gaf me heel wat positieve én kritische feedback.

Mijn broer Bram, zus Hanne en schoonzus Anke hebben me met vele bemoedigende woorden ondersteund en namen af en toe de rol van chauffeur, postbode en tipgever op zich.

Verder wil ik mijn studie- en kotgenoten nog even vermelden, met in het bijzonder Lies, Mélissa, Lucie, Saloua en Ben. Zij gaven me steeds een duwtje in de rug, zorgden voor de nodige ontspanning en beantwoordden mijn vele vragen.

Edith, Liesbeth en Ils van de Wetenschapswinkel horen eveneens thuis in dit rijtje. Door hen werden misverstanden snel uit de weg geholpen en werd de samenwerking tussen Kaos, mijn promotor en mezelf bevorderd.

Tenslotte wil ik de pleegouders die de vragenlijst invulden extra bedanken. Naast hun antwoorden hebben ook de vele positieve opmerkingen en vriendelijke woorden geholpen bij het creëren van deze thesis.

Inhoudstafel

Inleiding	1
Hoofdstuk 1: Probleemstelling	2
DEEL 1: THEORETISCH LUIK	
Hoofdstuk 2: Wat is pleegzorg?	3
2.1 <i>Enkele definities</i>	3
2.1.1 <i>Problematische opvoedingssituatie</i>	3
2.1.2 <i>Pleegzorg</i>	3
2.1.3 <i>Dienst voor pleegzorg</i>	4
2.2 <i>Soorten pleegzorg</i>	4
2.2.1 <i>Vier sectoren</i>	4
2.2.2 <i>Soorten plaatsingen</i>	5
2.2.3 <i>Soorten pleegouders (pleegzorgsoort)</i>	7
Hoofdstuk 3: Juridische context en evolutie	9
3.1 <i>De wet op de kindbescherming van 15 mei 1912</i>	9
(wet van 1912)	
3.2 <i>De wet op de jeugdbescherming van 8 april 1965</i>	9
(wet van 1965)	
3.3 <i>Decreet van 27 juni 1985 inzake Bijzondere Jeugdbijstand</i>	10
(decreeet van 1985)	
3.4 <i>Decreet van 28 maart 1990 en de gerechtelijke jeugdbijstand</i>	10
(decreeet van 1990)	
Hoofdstuk 4: Pleegzorg in cijfers	11
4.1 <i>Begeleidingsvormen</i>	11
4.2 <i>Vergelijkingen van pleegzorgsectoren</i>	12
4.3 <i>Vergelijking soorten pleegouders</i>	12
DEEL B: ONDERZOEK	
Hoofdstuk 5: Onderzoeksopzet	14
5.1 <i>Onderzoekstype- en instrument</i>	14
5.2 <i>Steekproef</i>	14
5.3 <i>Onderzoeksvragen</i>	15
Hoofdstuk 6: Resultaten	17
6.1 <i>Sociaal-demografische kenmerken</i>	17
6.2 <i>Vrijtijdsactiviteiten</i>	19
6.3 <i>Ervaring met pleegzorg</i>	20
6.4 <i>Voorkeuren</i>	22
6.5 <i>Pleegkinderen</i>	23
6.6 <i>Traject van de pleegouders</i>	25
6.7 <i>Motivatatie</i>	30
6.8 <i>Contact met de natuurlijke ouders of een ander familielid van het pleegkind</i>	31

6.9 <i>Houding van de sociale omgeving van de pleegouders</i>	35
6.10 <i>Hulp van pleegouders</i>	35
Conclusie	38
Referenties	41
Bijlagen	

Inleiding

Om kinderen die leven in een problematische opvoedingssituatie een kans te geven op te groeien in een gezonde leefsituatie, kan er voor gopteerd worden om deze kinderen aan een betrouwbaar persoon of gezin toe te vertrouwen. (decreet van 1990, art. 23, §1, 10°) (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, s.d.) Er zijn nog andere omstandigheden waarbij pleegzorg een goede optie kan zijn, maar deze licentiaatsverhandeling zal hoofdzakelijk gaan over pleegzorg in het kader van Bijzondere Jeugdbijstand en gezinsondersteunende pleegzorg. In hoofdstuk 1 zal de probleemstelling bondig toegelicht worden. In hoofdstuk 2 worden enkele begrippen verduidelijkt. Dit hoofdstuk zal ook beknopt de soorten plaatsingen en soorten pleegouders bespreken. De juridische context en evolutie worden in hoofdstuk 3 bekeken en hoofdstuk 4 handelt over de cijfers binnen de pleegzorg.

In hoofdstuk 5 wordt het verloop van het onderzoek geschetst en de resultaten van dat onderzoek worden besproken in hoofdstuk 6. Tenslotte worden in de conclusie enkele voorstellen geformuleerd.

Hoofdstuk 1: Probleemstelling

De diensten voor pleegzorg zijn continu op zoek naar nieuwe kandidaat-pleegouders om meer kinderen te kunnen laten opvangen in een pleeggezin. Pleegzorg werd niet binnen de programmawet van de Bijzondere Jeugdbijstand opgenomen en kan bijgevolg blijven doorgroeien. Het aantal kinderen dat in een pleeggezin kan opgenomen worden, hangt dus af van het aantal pleegouders. (D. Debrouwere, persoonlijke communicatie, 27 april, 2005) (zie bijlage 1)

KAOS, een dienst voor pleegzorg, merkte dat er een tekort is aan pleegouders en ging met dat probleem aankloppen bij de Wetenschapswinkel. Ook andere diensten voor pleegzorg maken zich zorgen over het tekort aan pleegouders. Het gebrek aan een geschikt pleeggezin was bij Bowa, een andere dienst voor pleegzorg, voor 46% van het aantal aanmeldingen de reden van het niet kunnen opstarten van een begeleiding. (Bowa, 2004)

In het voorstel van resolutie van Declercq, Becq, Ceysens, Baeke en Rogiers (2002) werd ook reeds de aandacht gevestigd op de zoektocht naar nieuwe Vlaamse kandidaat-pleegouders.

Om gericht op zoek te kunnen gaan naar nieuwe kandidaten, is het interessant om te weten wie de huidige pleegouders zijn. In het onderzoek werd nagegaan wat hun sociaal-demografische kenmerken zijn en waar ze in hun vrije tijd mee bezig zijn. Ook hun ervaringen en voorkeuren met betrekking tot pleegzorg, het traject dat ze aflegden naar het pleegouderschap en hun beweegredenen waren onderwerp van deze studie. Het contact met de natuurlijke ouders van het pleegkind en de houding van hun sociale omgeving tegenover pleegzorg werden eveneens bevraagd.

Aan de hand van de verwerking van deze antwoorden en de suggesties die de pleegouders zelf gaven, zullen enkele voorstellen naar voor geschoven worden.

DEEL A: THEORETISCH LUIK

Hoofdstuk 2: Wat is pleegzorg?

2.1 Enkele definities

2.1.1 Problematische opvoedingssituatie

Wanneer een minderjarige zich in een toestand bevindt waarin zijn fysieke integriteit, zijn affectieve, morele, intellectuele of sociale ontplooiingskansen in het gedrang komen, door bijzondere gebeurtenissen, door relationele conflicten of door de omstandigheden waarin hij leeft, spreekt men van een problematische opvoedingssituatie. (decreet van 1990, art. 2, a) (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, s.d.) Wanneer een kind zich in een problematische opvoedingssituatie bevindt, kan het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg of de jeugdrechtbank de opvang in een pleeggezin voorstellen of opleggen. (De Mutsaard, 2004)

2.1.2 Pleegzorg

Er bestaan verscheidene definities van pleegzorg, maar waar het steeds op neerkomt is dat een natuurlijk persoon of gezin een minderjarige of meerderjarige tijdelijk opvangt of begeleidt, en dit op vrijwillige basis.

Enkele begrippen zijn hierbij belangrijk:

- *persoon of gezin*: deze personen worden pleegouders genoemd. De wettelijke minimumvoorwaarden waar een persoon aan moet voldoen om pleegouder te kunnen worden zijn: meerderjarigheid, beschikken over een getuigschrift van goed gedrag en een medisch attest dat aantoont dat er geen gezondheidsrisico is voor het pleegkind. (Federatie Pleegzorg, 2004)
- *minderjarige of meerderjarige*: binnen de bijzondere jeugdbijstand zal het merendeel van de pleegkinderen minderjarig zijn. Bij pleegzorg in het kader van gehandicaptenzorg of bij vrijwillige voortzetting van de opvang na 18 jaar (tot 20 jaar), kan het pleegkind de meerderjarigheid dus bereiken hebben. (decreet van 1990, art. 30, §2, 2°) (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, s.d.) Wanneer een meerderjarige ervoor kiest om nog in zijn pleeggezin te blijven, spreekt men van een pleeggast. (Federatie Pleegzorg, 2004).
- *tijdelijk*: ondanks het feit dat de opvang van pleegkinderen relatief lang kan duren, mag men niet uit het oog verliezen dat het de bedoeling is dat ze terugkeren naar hun natuurlijk milieu. De natuurlijke ouders van het kind behouden dus het ouderlijk gezag en dit vormt

het belangrijkste verschilpunt met adoptie. (Federatie Pleegzorg, 2004) Wanneer een plaatsing wordt opgelegd door de jeugdrechtbank, gelden volgende beperkingen: indien de jongere de leeftijd van 12 jaar heeft bereikt, kan de opvang maximum 1 jaar duren. Indien het kind jonger is dan 12 jaar, eindigt de opvang als hij 13 jaar wordt. (Eliaerts en Christiaens, 2004) In praktijk blijkt dat een belangrijk deel van de pleegkinderen na de begeleiding niet meer naar hun eigen ouders terugkeert, maar naar een andere residentiële voorziening binnen de Bijzondere Jeugdbijstand gaat, zelfstandig of begeleid gaat wonen of in het pleeggezin blijft wonen. (Centrum Pleegzorg Kessel-Lo, 2004; Jeugdzorg in Gezin, 2004; KAOS, 2004; vzw Pleeggezinnendienst Genk en omgeving, 2004)

- *vrijwillig*: de pleegouders zijn geen beroepskrachten, wel vrijwilligers die begeleid worden door diensten voor pleegzorg. (Baeke et al., 2002) Ze ontvangen een onkostenvergoeding, die deels bestaat uit de kinderbijslag van het pleegkind. (Baeke et al., 2004)

2.1.3 Dienst voor pleegzorg

Een dienst is een voorziening die zich hoofdzakelijk bezighoudt met de ambulante of semi-residentiële hulpverlening of die begeleiding verzekert aan natuurlijke personen die minderjarigen opvangen. (decreet van 1990, art. 2, d)

De dienst voor pleegzorg zal ook kandidaat-pleeggezinnen rekruteren en selecteren en garandeert de geschiktheid van de pleegouders. (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, s.d.) In bijlage 2 vindt u de Vlaamse diensten voor pleegzorg.

2.2 Soorten pleegzorg

2.2.1 Vier sectoren

In Vlaanderen kan een plaatsing zich situeren in de context van vier verschillende sectoren, elk met een eigen regelgeving. (Federatie Pleegzorg, 2004)

Bijzondere Jeugdbijstand

Als er sprake is van een problematische opvoedingssituatie, zal de plaatsing vallen onder de regelgeving van de Bijzondere Jeugdbijstand en wordt ze bestempeld als een officiële plaatsing. Er wordt nog een onderscheid gemaakt tussen een vrijwillige en gedwongen plaatsing. De eerste zal tot stand komen via bemiddeling door het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg, de tweede wordt opgelegd door de jeugdrechtbank. (Carrette, 1999)

Kind & Gezin

Wanneer de ouders zelf bij een dienst voor pleegzorg vragen om begeleiding bij de opvoeding van hun kinderen, spreekt men van een private plaatsing of een gezinsondersteunende plaatsing. De opvang duurt in principe maximaal 6 maanden en is enkel mogelijk voor kinderen jonger dan 12 jaar. (Federatie Pleegzorg, 2004)

Een private plaatsing kan een problematische opvoedingssituatie voorkomen en heeft dus een belangrijke preventieve functie. Meestal gaat het om tijdelijke crisissituaties die een negatieve weerslag hebben op de opvoeding van het kind. (Carrette, 1999)

Gehandicaptenzorg

Minderjarigen en volwassenen met een handicap kunnen ook terecht in een pleeggezin. Hierbij zijn verschillende vormen mogelijk, zoals het Wonen met Ondersteuning van een Particulier. De pleeggezinnen die personen met een handicap opvangen en begeleiden, worden vergoed door het Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap. (Federatie Pleegzorg, 2004)

Gezinsverpleging

Tenslotte is er nog de gezinsverpleging in Geel, een unieke vorm van pleegzorg. Al sinds de twaalfde eeuw worden chronische psychiatrische patiënten opgevangen door Geelse gezinnen. (OPZGeel, 2005)

In 2003 vond 70% van de pleegzorgsituaties plaats binnen het kader van de Bijzondere Jeugdbijstand, 20% binnen de gehandicaptenzorg en 6% werd begeleid door Kind en Gezin. (Federatie Pleegzorg, 2004) (zie bijlage 3)

2.2.2 Soorten plaatsingen

Crisisopvang

Een kind dat zich in een noodsituatie bevindt, kan voor een korte periode (maximum 3 maanden) opgenomen worden in een pleeggezin. Het verschil met de korte opvang, is dat bij een crisisopvang alles heel snel gaat en dat er vaak weinig geweten is over de situatie waaruit het kind komt. (Pleegzorg zonder grenzen, 2000) Wanneer het kind niet terecht kan in een observatie-, onthaal- en oriëntatiecentrum, bijvoorbeeld wegens een lange wachtlijst, kan crisisopvang een tijdelijke oplossing zijn. (KAOS, 2001)

Korte opvang

Tijdelijke uithuisplaatsing van een kind kan noodzakelijk zijn wanneer de problemen in zijn gezin hoog oplopen. Deze problemen kunnen van allerlei aard zijn: ziekte van (een van) de ouder(s), een scheiding, enzovoort. De ouders krijgen de tijd om hun problemen aan te pakken, zodat hun kind zo snel mogelijk weer naar huis kan. (Pleegzorg zonder grenzen, 2000) De termijn van een korte opvang wordt op voorhand bepaald en duurt maximaal twee jaar. (KAOS, 2001)

Plaatsing van adolescenten

De puberteit is, voor zowel de kinderen als hun ouders, niet altijd een gemakkelijke periode. De jongere kan, wanneer bijvoorbeeld de conflicten escaleren, zelf vragen om een plaatsing in een pleeggezin om even tot rust te kunnen komen. Het pleeggezin kan de adolescent op de weg naar zijn volwassenheid begeleiden. (KAOS, 2001)

Weekend- en vakantie-opvang

Kinderen en jongeren die in een instelling leven, hebben wel eens behoefte om hun vrije tijd door te brengen in een 'gewoon gezin'. Ook kinderen waarvan de ouders met problemen kampen, waardoor ze moeite hebben met het (helpen) invullen van de vrije tijd van hun kinderen, kunnen baat hebben bij weekend- en vakantie-opvang. Het pleeggezin zal tijdens korte periodes zorgen voor het pleegkind en dit (hoofdzakelijk) tijdens weekends en vakantieperiodes. (Pleegzorg zonder grenzen, 2000)

Langdurige plaatsing

Soms kan een problematische opvoedingssituatie niet op korte tijd worden opgelost en is een langdurige plaatsing van het kind vereist. Wanneer op basis van onderzoek en feiten blijkt dat het kind geen vaste, continue en betrouwbare hechtingsfiguur heeft, kan het voor het kind belangrijk zijn dat er een hechte band met de pleegouder(s) groeit. (Jeugdzorg in Gezin, 2005) Dit is dan een perspectiefbiedende plaatsing: de opvoedingsrelatie tussen pleegouders en het kind staat centraal. (Vlaminck, 2003) Dit wil niet zeggen dat contact met de natuurlijke ouders is uitgesloten: via bezoek- en vakantie-regelingen kunnen de natuurlijke ouders hun kinderen nog bezoeken. De terugkeer naar de eigen ouders is echter in de meeste gevallen uitgesloten. (KAOS, 2001)

Plaatsing van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen

Niet-begeleide buitenlandse minderjarigen bevinden zich in een bijzonder kwetsbare positie aangezien zij niet kunnen terugvallen op ouderlijke ondersteuning. (Vervotte, 2004) Wanneer deze minderjarigen erkend worden als vluchteling, kunnen ze opgenomen worden in een pleeggezin. (Koning Boudewijnstichting, 2003)

Een pleegplaatsing heeft heel wat voordelen voor de minderjarige: er is een persoonlijke zorg, het pleeggezin kan rust en veiligheid bieden en de integratiemogelijkheden zijn groter dan wanneer de minderjarige in een instelling verblijft. (Van Holen, 1999) Het is echter ook belangrijk oog te hebben voor de moeilijkheden: het grote cultuurverschil tussen het pleeggezin en de jongere, de negatieve reacties van familieleden en vrienden van de pleegouders en er kan nood zijn aan hulp in een therapeutische setting. (Federatie Pleegzorg, 2004)

Preventieve sociale actie

Naast vakantie- en weekendopvang en dagpleegzorg kan bij gezinsondersteunende pleegzorg een preventieve sociale actie ondernomen worden. De hoofdverblijfplaats van het kind blijft bij de ouders, maar een steungezin zal hen ondersteunen bij de opvoeding. Door het creëren van een sociaal netwerk en steunpunten kan een plaatsing in een pleeggezin voorkomen worden. Deze vorm van pleegzorg is enkel mogelijk via het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg. (De Mutsaard, 2003; Jeugdzorg in Gezin, 2005)

2.2.3 Soorten pleegouders (pleegzorgsoort)

Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen drie soorten pleegouders: bestandspleegouder, netwerkpleegouder en familiepleegouder. Deze onderverdeling is gebaseerd op de relatie die de pleegouder had met het pleegkind voor de plaatsing.

Bestandspleegouder

Bij bestandspleegzorg kennen het pleeggezin en het pleegkind elkaar niet op voorhand en bestaat er geen band tussen hen. (Federatie Pleegzorg, 2004). De pleegouders worden geselecteerd door een dienst voor pleegzorg en na matching¹ wordt besloten welk pleegkind bij hen terecht zal komen. (Jeugdzorg in Gezin, 2005)

---

¹ Matching is het proces waarbij men op zoek gaat naar een pleeggezin voor een welbepaald pleegkind en waarbij voorspeld wordt dat de plaatsing succesvol (= niet voortijdig afgebroken) zal zijn. (Groenewegen en Langhout, 2002)

Netwerkpleegouder²

Wanneer het pleegkind uit de sociale omgeving van het pleeggezin komt, spreekt men van netwerkpleegzorg. Ze kennen elkaar al voor de plaatsing, maar er is geen familiale relatie. (Federatie Pleegzorg, 2004)

Familiepleegouder

Er bestaat een familiale band tussen de pleegouders en het pleegkind. (Federatie Pleegzorg, 2004)

Netwerkpleegzorg, zowel familiaal als sociaal, neemt de laatste jaren duidelijk toe, maar is zeker geen nieuw fenomeen. Reeds in het Romeinse Rijk en bij de Germanen en Kelten werden kinderen ‘uitbesteed’ aan familie of vrienden. (Portengen, 2002)

Wanneer de dienst voor pleegzorg op zoek gaat naar een pleeggezin, kan er nagegaan worden of er een geschikt gezin is uit de omgeving van het kind of de natuurlijke ouders dat kan fungeren als pleeggezin. In de praktijk ziet men dat de beslissing tot netwerkplaatsing vaak voortvloeit uit een bestaand situatie: het kind verblijft reeds bij een familielid of kennis. De dienst voor pleegzorg kan dan gevraagd worden hen te begeleiden. (Semal, 1999)

Er zijn enkele voordelen verbonden aan netwerkpleegzorg: de pleegouders en het pleegkind kennen elkaar en elkaars voorgeschiedenis, ze hebben vaak dezelfde socio-culturele en religieuze achtergrond en het kind hoeft niet van omgeving te veranderen. (Portengen, 2002)

---

² Er wordt ook gesproken over sociale netwerkpleegouder en familiale netwerkpleegouder

Hoofdstuk 3: Juridische context en evolutie

3.1 De wet op de kindbescherming van 15 mei 1912

Hoewel de wet van 15 mei 1912 voornamelijk betrekking heeft op jeugddelinquentie, is de eerste aanzet tot de bescherming van kinderen die leven bij onwaardige ouders hierin terug te vinden. Ouders die hun opvoedende taak niet naar behoren vervulden, konden uit hun ouderlijke macht ontzet worden. (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, s.d.) Deze sanctie werd opgelegd wanneer een van de ouders of beide ouders veroordeeld waren wegens aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, aanzetten van hun kinderen tot ontucht, vruchtafdrijving of kindermoord.

Buiten het strafrechtelijk systeem hielden de patronagecomités zich bezig met het organiseren van hulpverlening aan kinderen in nood. Aangezien ze niet konden optreden voor er aanleiding was tot een gerechtelijke interventie, konden ze ook niet preventief werken. Dit werd later aangeduid met de term ‘premie-voor-het-delict-mechanisme’. (Eliaerts en Christiaens, 2004)

3.2 De wet op de jeugdbescherming van 8 april 1965

De basis van de sociale bescherming zoals we die nu kennen werd eigenlijk pas in 1965 gelegd. De patronagecomités verdwenen en er kwamen jeugdbeschermingcomités in de plaats die als hoofdtaak de sociale bescherming van jongeren hadden. Zij organiseerden de vrijwillige hulpverlening voor gezinnen die niet in staat waren om, zonder hulp, hun opvoedingsproblemen op te lossen. In tegenstelling tot de wet van 1912 kon men nu wel preventief optreden en moest er geen sprake zijn van voorafgaande delinquente feiten. De ontzetting uit de ouderlijke macht werd opgeheven om verwijderingen uit het natuurlijk milieu zoveel mogelijk te vermijden. De maatregel ‘opvoedingsbijstand’ werd ingevoerd als nieuwe maatregel die kon worden toegepast wanneer een ‘kind in gevaar’ was. Deze opvoedingsbijstand kon op verschillende manieren ingevuld worden, zoals de plaatsing in een pleeggezin. (Eliaerts en Christiaens, 2004; Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, s.d.)

3.3 Decreet van 27 juni 1985 inzake Bijzondere Jeugdbijstand

Na de staatshervorming in 1980 kon Vlaanderen een eigen jeugdbeschermingbeleid ontwikkelen. Een van de belangrijkste wijzigingen die doorgevoerd werd, is de scheiding van de gerechtelijke en vrijwillige hulpverlening. De vroegere ‘jeugdbeschermingcomités’ werden vervangen door ‘comités voor bijzondere jeugdzorg’ (CBJ) en de term ‘jeugdbijstand’ komt in de plaats van ‘jeugdbescherming’. De CBJ’s staan in voor de vrijwillige hulpverlening en staan autonoom ten aanzien van het gerecht. Bij de hulpverlening moet gehandeld worden vanuit het subsidiariteitsbeginsel: bij een gelijkblijvend effect moet geopteerd worden voor de minst ingrijpende maatregel en de aanpak van een problematische opvoedingssituaties moet zo lang mogelijk buiten de gerechtelijke sfeer gehouden worden. Gezinsondersteuning moet voorrang krijgen op gezinsvervanging, waardoor een plaatsing zoveel mogelijk dient vermeden te worden. Indien een plaatsing toch nodig geacht wordt, zal men gezinsgericht werken: de contacten met het natuurlijk opvoedingsmilieu blijven onderhouden.

De bemiddelingscommissie van de Bijzondere Jeugdbijstand moet proberen de kansen op een vrijwillige hulpverlening te maximaliseren. Wanneer er geen minnelijke schikking tot stand komt, kan de bemiddelingscommissie de zaak doorverwijzen naar het openbaar ministerie, die een gerechtelijke maatregel kan opleggen. (Eliaerts en Christiaens, 2004; Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, s.d.)

3.4 Decreet van 28 maart 1990 en de gerechtelijke jeugdbijstand

Als er noch bij het CBJ, noch bij de bemiddelingscommissie vrijwillig aanvaarde hulpverlening kan gerealiseerd worden, kan de zaak behandeld worden bij de jeugdrechtbank. Deze kan een afdwingbare pedagogische maatregel opleggen en heeft hierbij keuze uit 13 maatregelen. Een van deze maatregelen houdt in dat de minderjarige toevertrouwd wordt aan een betrouwbaar persoon of gezin. Wanneer een minderjarige jonger is dan 12 jaar, kan hij worden geplaatst tot zijn dertiende verjaardag. Wanneer hij ouder is dan 12 jaar, kan hij voor maximum 1 jaar geplaatst worden. Deze maatregel kan telkens met één jaar worden verlengd en dit tot de minderjarige de leeftijd van 18 jaar bereikt. Door het decreet van 1990 kan de plaatsing blijven duren tot 20 jaar, maar dit is enkel mogelijk op vrijwillige basis.

Een pleegplaatsing betekent dat het kind uit zijn natuurlijk milieu gehaald wordt. Dit kan dus enkel wanneer andere minder ernstige maatregelen niet geschikt zijn.

Hoofdstuk 4: Pleegzorg in cijfers

In dit hoofdstuk zal ik de evolutie van de genomen beslissingen, vrijwillig of opgelegd, de pleegzorgsectoren en soorten pleegouders schetsen, zonder een verklaring te geven die mogelijk achter deze trend zit.

4.1 Begeleidingsvormen

De cijfers die gebruikt worden, komen uit een overzicht van de evolutie van de uitgaven van het Fonds Bijzondere Jeugdbijstand. (“Evolutie Fonds Bijzondere Jeugdbijstand,” s.d.)

Zoals reeds eerder vermeld, zijn er heel wat mogelijkheden binnen de Bijzondere Jeugdbijstand waaruit gekozen kan worden wanneer een problematische opvoedingssituatie wordt vastgesteld. Het aantal begeleidingen, onafhankelijk van de soort begeleiding, is tussen 1996 en 2004 lichtjes blijven stijgen. (zie bijlage 4) Dit is mogelijk te wijten aan het feit dat het aantal erkende begeleidingen elk jaar toenam. De minister van Welzijn is bevoegd voor het toekennen en/of wijzigen van erkenningen. De beslissingen die hieromtrent genomen worden, worden opgenomen in een ministerieel besluit betreffende de programmatie van de voorzieningen van de bijzonder jeugdbijstand. De programmatie zegt niets over de behoeften aan erkende capaciteiten, maar gebeurt op een wetenschappelijk onderbouwde methode. Pleegzorg en tijdelijke projecten worden niet opgenomen in de programmatie. Het aantal pleegplaatsingen is dus afhankelijk van het aantal kandidaat-pleegouders dat gevonden wordt en kan in principe blijven stijgen. De begeleidingsvormen die wel opgenomen werden in de programmatie zijn: begeleidingstehuizen; gezinstehuizen; onthaal-, oriëntatie- en observatiecentra; dagcentra; thuisbegeleidingen en begeleid zelfstandig wonen.

In 2004 werden het grootste aantal begeleidingen verzorgd door een dienst voor pleegzorg en dit na een stijgende trend sinds 1996. De tweede grootste begeleidingsvorm is die in begeleidingstehuizen, die sinds 1996 vrij stabiel is gebleven. (zie bijlage 5)

Het Fonds Bijzondere Jeugdbijstand bekostigt de begeleidingen binnen de verschillende voorzieningen. De totaalkosten³ voor alle begeleidingsvormen samen zijn sinds 1996 blijven stijgen. (zie bijlage 6) De totaalkosten voor pleegzorg werden groter tussen 1998 en 2000, maar stijgen en dalen afwisselend sinds 2001, ondanks het continu stijgende aantal

---

³ Totaalkosten = werkingskosten + personeelskosten + klantkosten

begeleidingen binnen pleegzorg. (zie bijlage 7) (D. Debrouwere, persoonlijke communicatie, 27 april, 2005)

4.2 Vergelijking van pleegzorgsectoren

Om de ontwikkeling van pleegzorg te beschrijven, spreekt men van pleegzorgsituaties. Een pleegzorgsituatie is een opvang in pleegzorg die bij het begin van het jaar bestond of in de loop van het jaar begonnen is. (Federatie Pleegzorg, 2004)

De evolutie van de pleegzorg binnen de vier pleegzorgsectoren wordt geschetst op basis van de gegevens die de Federatie Pleegzorg registreerde van 1998 – 2003: het gaat hier dus over een relatief korte periode. Het ontbreken van gegevens over de gezinsverpleging vormt een tweede beperking.

De meeste pleegzorgsituaties vinden plaats in het kader van de Bijzondere Jeugdbijstand en het aantal is tussen 1998 en 2003 nog gestegen. Het aantal pleegzorgsituaties is lichtjes gestegen binnen de Gehandicaptenzorg en het aantal private plaatsingen is een beetje gedaald. (zie bijlage 8)

Het aantal pleegkinderen en pleeggasten is, net zoals het aantal pleegzorgsituaties, toegenomen. In 1998 ging het om 3741 pleegkinderen en –gasten voor alle pleegzorgsituaties samen, in 2003 waren het er 4851. (zie bijlage 9) De evolutie van het aantal pleeggezinnen loopt parallel met die van het aantal pleegzorgsituaties en pleegkinderen. (zie bijlage 10) Het aantal pleegkinderen en –gasten is in elke sector groter dan het aantal pleeggezinnen. Dit wijst erop dat in een aantal pleeggezinnen meer dan 1 pleegkind of –gast verblijft. (zie bijlage 11, 12 en 13)

4.3 Vergelijking soorten pleegouders

Het merendeel van de pleegzorgsituaties valt onder bestandspleegzorg, hoewel de laatste jaren een kleine achteruitgang werd waargenomen. Familie- en netwerkpleegzorg nemen daarentegen aan belang toe. (zie bijlage 14)

De evolutie van de verdeling van het aantal pleegzorgsituaties binnen de Bijzondere Jeugdbijstand loopt gelijk met die van de algemene evolutie (over de pleegzorgsectoren heen). De stijgingen van netwerk- en familiepleegzorg lopen parallel met elkaar. (zie bijlage 15)

Het aandeel van familiepleegzorg binnen de Gehandicaptenzorg nam sterk toe de laatste jaren. (zie bijlage 16) Bij de private plaatsingen gaat het bijna steeds om bestandspleegzorg, wat verklaard kan worden door de motivatie van de natuurlijke ouders om naar een dienst voor gezinsondersteunende pleegzorg te stappen: zij ervaren net een gebrek aan netwerken om zich heen. (zie bijlage 17)

DEEL B: ONDERZOEK

Hoofdstuk 5: Onderzoeksopzet

5.1 Onderzoekstype en –instrument

Om het profiel van pleegouders te kunnen schetsen, zijn frequentieonderzoeksvragen het meest geschikt. Aangezien er nog geen verwachtingen of hypothesen geformuleerd waren voor de aanvang van het onderzoek, werd geopteerd voor een beschrijvend onderzoek. Tijdens de verwerking van de data werden wel, in beperkte mate, enkele verschillen en samenhangen gezocht. De gegevens werden op een kwantitatieve manier verzameld, door middel van een gesloten vragenlijst. (zie bijlage 18) De vragen werden gebaseerd op informatie verkregen door de literatuurstudie, een gesprek met Pia Van Wiele van de Federatie Pleegzorg en overleg met de medewerkers van KAOS.

Er werd gekozen voor de mixed mode: de vragenlijsten werden per post naar de pleegouders gestuurd, maar konden ook online worden ingevuld. Op die manier sluit men de mensen zonder internet niet uit en kunnen de respondenten zelf kiezen voor de manier waarop ze de vragenlijst wensen in te vullen. De verkregen antwoorden werden verwerkt met behulp van het statistisch programma SPSS.

5.2 Steekproef

Omwille van de wet van de privacy, was het onmogelijk om de adressen van alle Vlaamse pleegouders te bemachtigen. Een eerste selectie gebeurde door de diensten voor pleegzorg die pleegouders begeleiden in het kader van Bijzondere Jeugdbijstand of een private plaatsing. Zij kregen een brief toegestuurd met de vraag om mee te werken aan het onderzoek. (zie bijlage 19) Naast KAOS wensten nog 4 andere diensten hun medewerking te verlenen: Begeleid Op Weg Amok, De Mutsaard, Kiezen voor Kinderen en Open Thuis. Uiteindelijk werden de vragenlijsten via hen verstuurd naar 523 pleegouders. Van deze pleegouders antwoordden er 200 via de post of de online vragenlijst, dit komt neer op een respons van 38%. Dit is echter een te klein deel om uitspraken te kunnen doen over alle Vlaamse pleegouders.

5.3 Onderzoeksvragen

De voorlopige vraagstelling ‘profiel van pleegouders’ van KAOS werd uitgebreid met en geconcretiseerd door onderstaande concepten:

Sociaal-demografische gegevens

De leeftijd, de provincie, de burgerlijke staat, de religie of geloofsovertuiging en informatie over de eigen kinderen van de pleegouders werden in de eerste 6 vragen van de vragenlijst bevraagd. De antwoorden over de provincie werden niet verwerkt, omdat de meeste diensten voor pleegzorg die meewerkten een afdeling hebben binnen de provincie Antwerpen. Hierdoor is er een oververtegenwoordiging van Antwerpse pleegouders en zou dit een foutief beeld opleveren.

Vrijtijdsactiviteiten

Vraag 7 is erop gericht te achterhalen of pleegouders actief zijn in een vereniging en zo ja, welke? In vraag 8 wordt gevraagd wat de pleegouders in hun vrije tijd doen, maar niet binnen een vereniging. Op basis van deze informatie weet de dienst voor pleegzorg op welke plaatsen de huidige pleegouders komen en kan het promotiemateriaal van de dienst daar verspreid worden.

Ervaring met pleegzorg en pleegkinderen

De ervaringen met pleegzorg kunnen van belang zijn bij de beslissing om nog enkele jaren pleegouder te blijven of net voor een kortere periode. Ook wanneer er een tekort aan pleegouders is voor een bepaalde soort opvang, kan het belangrijk zijn om te weten hoe de ervaringen hiermee waren. Als reeds veel pleegouders een slechte ervaring hebben met die soort pleegzorg, dan bestaat er een kans dat men zich niet meer voor die soort zal opgeven en kan dat een verklaring zijn voor het tekort. Deze informatie wordt verkregen op basis van vraag 11, 12, 13, 17 en 20.

Voorkeuren

Hoeveel jaar wil men nog pleegouder blijven en hoeveel pleegkinderen wil men in huis nemen? De voorkeuren van de pleegouders waren onderwerp van vraag 14, 15, 16, 18 en 19.

Traject van pleegouders

Door middel van de antwoorden op vraag 21 tot en met 26 kan het traject dat pleegouders afleggen geschetst worden. Hoe kwamen ze voor de eerste keer in aanraking met pleegzorg? Waar gingen ze bijkomende informatie vragen en hoe lang duurde het voor men daadwerkelijk pleegouder werd? Waarom koos men voor de dienst door wie ze nu begeleid worden?

Motivatie

Via vraag 27 werd getracht te achterhalen wat de beweegredenen van de pleegouders waren. Waarom beslist iemand om vrijwillig andermans kinderen in huis op te vangen? Kunnen de diensten voor pleegzorg invloed hebben op die motivatie of niet?

Contact met natuurlijke ouders of een ander familielid

Een belangrijk aspect bij pleegzorg is het overleg en contact met de natuurlijke ouders. Hoe wordt dit ervaren? Is het een factor die veel pleegouders ontmoedigt? De informatie hieromtrent werd verkregen via vraag 28.

Houding van de sociale omgeving van de pleegouders

De houding van de partner, kinderen, ouders, enzovoort, tegenover het pleegouderschap wordt bevraagd door middel van vraag 29. Krijgen de pleegouders veel weerstand vanuit hun familie en vriendenkring of net niet?

Hulp aan de dienst voor pleegzorg

De huidige pleegouders kunnen andere personen motiveren om zich tevens als kandidaat-pleegouder op te geven. Willen zij hun dienst helpen bij de zoektocht naar nieuwe pleegouders en zo ja, op welke manier? De bereidheid tot helpen wordt beschreven op basis van vraag 34, 35 en 37.

Hoofdstuk 6: Resultaten

Omwille van het te kleine aantal respondenten, kunnen er geen uitspraken gedaan worden over alle Vlaamse pleegouders. Om de leesbaarheid van de resultaten niet te verstoren, zal er echter wel gesproken worden over ‘de (Vlaamse) pleegouders’.

6.1 Sociaal-demografische kenmerken

Leeftijd

De leeftijd van de pleegouders varieert tussen de 22 en 75 jaar, met als gemiddelde leeftijd 46 jaar en de meest voorkomende leeftijd 49 jaar.

Het gaat dus niet voornamelijk om jonge gezinnen, maar om pleegouders op middelbare leeftijd en ouder. (zie bijlage 20)

Burgerlijke staat

69,5% van de pleegouders is gehuwd en vormt dus veruit de grootste groep. Wanneer we hier de pleegouders met een relatie van langer dan 1 jaar aan toevoegen, komen we uit op 78,5% en kunnen we concluderen dat de meeste pleegouders een partner hebben. (zie tabel 1)

Tabel 1: Burgerlijke staat van de pleegouders

		burgerlijke staat			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	alleenstaand	17	8,5	8,5	8,5
	gehuwd	139	69,5	69,5	78,0
	gescheiden	18	9,0	9,0	87,0
	weduwe/weduwnaar	6	3,0	3,0	90,0
	langdurige relatie	18	9,0	9,0	99,0
	andere	2	1,0	1,0	100,0
	Total	200	100,0	100,0	

Religie

Het merendeel van de pleegouders beschouwt zichzelf als katholiek (65,6%). Het aantal vrijzinnige pleegouders ligt een stuk lager, maar vormt de tweede grootste groep. 10,7% geeft aan ongelovig te zijn. Slechts enkele pleegouders zijn protestant (1,5%) of moslim (0,5%).

3 pleegouders zijn Jehovah's Getuige, de overige antwoorden die werden gegeven bij 'andere' kwamen telkens 1 keer voor. (zie bijlage 21)

Kinderen

85% van de pleegouders heeft, naast pleegkinderen, nog eigen kinderen. De meeste pleegouders hebben 2 (26,6%) of 3 (25,6%) kinderen. Iets minder dan een vierde van de pleegouders heeft meer dan 3 kinderen. In 11 gevallen kan men spreken van grote gezinnen (meer dan 4 kinderen), met een maximum van 10 kinderen.

De meeste kinderen zijn 19 jaar of ouder, het kleinste aantal kinderen is tussen 0 – 2 jaar oud. (zie tabel 2) Wanneer de leeftijd gekoppeld wordt aan onderwijs⁴, blijkt dat minstens 44,1% nog kinderen heeft die op school zitten⁵. Van de kinderen die vallen onder de leerplicht, zit het grootste aantal in het secundair onderwijs.

89,5% van de eigen kinderen zijn de natuurlijke kinderen van de pleegouders, 5,13% zijn stiefkinderen en 5,37% van de eigen kinderen zijn geadopteerd. De meerderheid van de eigen kinderen woont nog bij de ouders, ondanks het feit dat de meeste kinderen ouder zijn dan 19 jaar. (zie bijlage 22)

Tabel 2: Leeftijdscategorie van elk eigen kind van de pleegouders

	leeftijdscategorie van kind 1		leeftijdscategorie van kind 2		leeftijdscategorie van kind 3	
	Count	%	Count	%	Count	%
0 - 2 jaar	2	1,2%	4	2,8%	2	2,2%
3 - 6 jaar	7	4,1%	5	3,4%	4	4,3%
7 - 12 jaar	18	10,6%	18	12,4%	13	14,1%
13 - 18 jaar	29	17,1%	28	19,3%	23	25,0%
19 jaar - ouder	114	67,1%	90	62,1%	50	54,3%
	leeftijdscategorie van kind 4		leeftijdscategorie van kind 5		leeftijdscategorie van kind 6	
	Count	%	Count	%	Count	%
0 - 2 jaar	1	2,4%			1	11,1%
3 - 6 jaar	3	7,3%	2	18,2%	1	11,1%
7 - 12 jaar	7	17,1%	1	9,1%		
13 - 18 jaar	9	22,0%	4	36,4%	5	55,6%
19 jaar - ouder	21	51,2%	4	36,4%	2	22,2%

⁴ Koppeling leeftijd – onderwijs: 0-2 jaar: geen onderwijs; 3-6 jaar: kleuteronderwijs; 7-12 jaar: lager onderwijs; 13-18 jaar: secundair onderwijs; 19-ouder: hoger/geen onderwijs

⁵ Er zullen enkele uitzonderingen bij zijn, aangezien hier de leeftijd genomen wordt waarop men 'normaal' in het onderwijs zou moeten zitten

6.2 Vrijtijdsactiviteiten

Verenigingen

Iets meer dan een derde van de pleegouders is in geen enkele vereniging actief (35%).

Van de pleegouders (65%) die wel lid zijn van een vereniging, zitten de meeste pleegouders in een sportvereniging (25,5%), een vereniging verbonden aan een school (15%), een vrijwilligersorganisatie (15%) of een sociale vereniging (14,5%). 10% van de pleegouders is lid van een hobbyclub, educatieve vereniging of culturele vereniging. De jeugdverenigingen (6,5%), seniorenverenigingen (1%), politieke (4%) en religieuze verenigingen (6%) zijn heel wat minder populair bij deze groep.

Meestal is men slechts lid van 1 vereniging van eenzelfde soort verenigingen (mode = 1), hoewel enkele pleegouders lid zijn van 2, 3 of zelfs 4 soortgelijke verenigingen.

(zie bijlage 23)

Vrijtijdsactiviteiten, buiten een vereniging

181 pleegouders kijken wel eens naar TV en/of huren een film, dit komt neer op 90,5% en dit is de activiteit die door het grootste aantal pleegouders wordt uitgeoefend. Het is tevens de activiteit waaraan gemiddeld het meeste tijd per week wordt gependend (mean = 11,91 uur). Het grootste aantal uur dat een pleegouder voor de televisie zit, is 50 uur per week, wat neerkomt op ongeveer 7 uur per dag. Meer dan de helft van de pleegouders leest (73,5%), wandelt en/of fietst (63,5%) en gaat op bezoek bij vrienden of ontvangt vrienden (61%) in zijn vrije tijd. Deze 3 activiteiten worden gemiddeld 4-5 uur per week gedaan. Meer dan een derde van hen speelt spelletjes (op computer of gezelschapsspelen) (38%), surft en/of chat (50%), gaat sporten (35,5%) en maakt toeristische uitstappen (31,5%). 's Avonds op stap gaan (23,5%), culturele uitstappen (27,5%) en kunstzinnige activiteiten (20,5%) worden door ongeveer een vierde van de pleegouders aangeduid. Muziek maken wordt door het kleinste aantal pleegouders (8,5%) aangegeven als vrijetijdsactiviteit, maar wordt wel relatief veel uitgeoefend per week (mean = 4,57 uur). Per week wordt gemiddeld het minste tijd gependend aan culturele uitstappen (mean = 1,80 uur), gevolgd door op stap gaan (mean = 2,57 uur). Tuinieren werd het meest ingevuld als activiteit die niet terug te vinden was in de antwoordmogelijkheden: 2,5% van de pleegouders gaf deze activiteit uit zichzelf op met een gemiddelde van 5,1 uur per week. (zie bijlage 24)

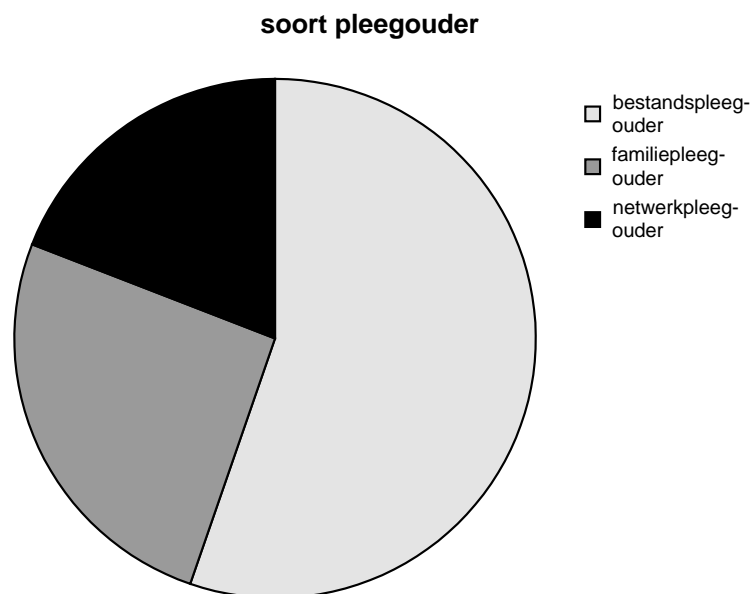
6.3 Ervaring met pleegzorg

Soort pleegouder

Iets meer dan de helft van de pleegouders (55,3%) kende zijn pleegkind niet voor de plaatsing en is dus een bestandspleegouder. 44,7% van de pleegouders kende het pleegkind wel voor de plaatsing: 19,1% is netwerkpleegouder en 25,6% familiepleegouder. (zie fig. 1)

24 familiepleegouders zijn de grootmoeder of –vader van het pleegkind, dit is de meest voorkomende familiale band tussen pleegouder en pleegkind. 18 pleegouders zijn de tante of nonkel van het pleegkind en 3 pleegouders zijn de broer of zus van het pleegkind.

(zie bijlage 25)

Figuur 1: *Verhouding bestandspiegelouders – familiepleegouders – netwerkpleegouders*

Aantal jaar en aantal pleegkinderen

Het grootste aantal pleegouders (N = 26) heeft reeds 2 jaar ervaring met pleegzorg en hebben 1 pleegkind opgevangen. De meest ervaren pleegouder vangt reeds 33 jaar pleegkinderen op en het maximum aantal pleegkinderen dat een pleegouder in huis nam sinds de eerste opvang is 30.

Bestandspiegelouders (mean = 8,11 jaar) blijken heel wat meer ervaring te hebben dan familiepleegouders (mean = 4,26 jaar) en netwerkpleegouders (mean = 5,93 jaar). Ze (mean = 4,43) vingen bijna 4 keer meer pleegkinderen op dan familiepleegouders (mean = 1,48) en 2 keer meer dan netwerkpleegouders (mean = 2,58). Zowel het verschil in het aantal jaren (Kruskal Willis

Toets $\text{Chi}^2 = 14,514$; $p < .001$) als in het aantal pleegkinderen dat men reeds in huis nam is significant (Kruskal Willis Toets $\text{Chi}^2 = 36,863$; $p < .001$). (zie bijlage 26)

Soorten opvang

Een derde van de pleegouders heeft zich opgegeven voor *crisisopvang*, 37,9% van de pleegouders heeft hier reeds ervaring mee. Ondanks het feit dat de grote meerderheid (87,3%) dit positief ervaren heeft, wil slechts 28,5% deze soort opvang (blijven) doen.

Ongeveer 20% heeft zich opgegeven voor *korte opvang* (21%) en/of *weekend- en vakantieopvang*. Rond de 25% van de pleegouders heeft ervaring met deze soorten opvang, maar niet meer dan 20% wil dit (blijven) doen.

Er zijn heel wat minder pleegouders die zich opgegeven hebben voor *plaatsing van adolescenten* (11%) en/of voor een *preventieve sociale actie* (9,5%). 22,5% heeft ervaring met plaatsing van adolescenten, 74,1% heeft dit als positief ervaren. 14,9% is reeds pleegouder geweest in het kader van een preventieve sociale actie en voor 76,5% van hen is dit meegevallen.

Voor *langdurige plaatsing* gaf het merendeel van de pleegouders ($N = 160$) zich op. Het is ook de soort opvang waar het meest aangegeven wordt dat men hier positieve ervaringen mee heeft: 72% heeft hier goede ervaringen mee en 68,5% van de pleegouders wil nog wel pleegkinderen opvangen in het kader van een langdurige plaatsing.

14 pleegouders hebben zich opgegeven voor opvang van *niet-begeleide buitenlandse minderjarigen*, 8 van hen hebben dit positief ervaren. 11 pleegouders hebben zich niet opgegeven voor deze soort plaatsing, maar geven aan dat ze dit in de toekomst wel zouden willen doen. Plaatsing van niet-begeleide minderjarigen wordt het minst positief ervaren en het minste aantal pleegouders, op plaatsing van adolescenten na, wil deze soort pleegzorg (blijven) doen.

Over het algemeen zijn er ongeveer evenveel pleegouders die zich opgegeven hebben voor een bepaalde soort pleegzorg als het aantal pleegouders dat dit wil (blijven) doen. Het aantal pleegouders dat zich opgegeven heeft voor een bepaalde soort pleegzorg ligt steeds lager dan het aantal dat werkelijk ervaring heeft met deze soort pleegzorg. En tenslotte kan men vaststellen dat, op de plaatsing van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen na, de ervaringen door de meerderheid van de pleegouders met ervaring als positief wordt bestempeld. (zie tabel 3) (zie bijlage 27)

Tabel 3: Opgegeven voor een soort opvang en ervaring met een soort opvang

	opgegeven ^a	ervaring ^b	positieve ervaring ^c	(blijven) doen ^d
crisisopvang	33 %	37,9 %	87,3 %	28,5 %
korte opvang	21 %	27,4 %	88,2 %	21,5 %
plaatsing van adolescenten	11 %	22,5 %	74,1 %	10,5 %
weekend/vakantie-opvang	17,5 %	24,8 %	80,6 %	18,5 %
langdurige plaatsing	80 %	90,9 %	96,6 %	68,5 %
plaatsing v niet-begeleide buitenlandse	7 %	12,2 %	57,1 %	12,5 %
preventieve sociale actie: steungezin	9,5 %	14,9 %	76,5 %	14 %

a) % van de totale groep pleegouders (N = 200) die zich opgegeven heeft voor die soort pleegzorg

b) % van de totale groep pleegouders (N = 200) die ervaring heeft met deze soort pleegzorg

c) % van de pleegouders die ervaring heeft met die soort pleegzorg heeft dit als positief ervaren

d) % van de totale groep pleegouders (N = 200) die deze soort pleegzorg wel wil doen of wil blijven doen

6.4 Voorkeuren

Geslacht van het pleegkind

Voor 156 pleegouders maakt het niet uit welk geslacht het pleegkind heeft. 11,6% heeft een voorkeur voor een meisje en 5,8% prefereert een jongen als pleegkind. (zie bijlage 28)

Leeftijd pleegkind

De leeftijd waarop een pleegkind opgenomen wordt bij pleegouders, kan sterk variëren.

Als geprefereerde *minimumleeftijd* bij de aanvang van de plaatsing wordt gemiddeld 4 jaar opgegeven. 41 pleegouders willen pleegkinderen vanaf hun geboorte opvangen, dit is de minimumleeftijd die het meest voorkomt (mode = 0).

De gemiddelde *maximumleeftijd* is 11 jaar en de meest opgegeven maximumleeftijd is 18 jaar: 22 pleegouders willen jongeren van 18 jaar opvangen. 2 pleegouders hebben er geen probleem mee om een pleegkind van 21 jaar op te vangen en 1 pleegouder geeft als maximumleeftijd 23 jaar op. Jongeren van ouder dan 20 jaar komen echter niet meer aanmerking voor pleegzorg. (zie bijlage 29)

Aantal pleegkinderen

De meerderheid van de pleegouders wenst maximum 1 kind tegelijkertijd op te vangen (42,8%). Een vierde (24,6%) van de pleegouders wil hoogstens 2 pleegkinderen in huis nemen en een vijfde (21,4%) van de pleegouders wenst maximum 3 pleegkinderen op te vangen. Slechts 13 pleegouders (7%) overwegen om 4 pleegkinderen tegelijk op te vangen.

8 pleegouders wensen meer dan 4 pleegkinderen in huis opvangen, dit is volgens de wet echter niet mogelijk. (Woltering, 2004)

Er blijkt een zwak positief verband te bestaan tussen het aantal eigen kinderen dat men heeft en het maximum aantal pleegkinderen dat men wil opvangen ($r = .182$; $p = .013$).

(zie bijlage 30)

Netwerkpleegzorg

Het zoeken van netwerkpleegouders kan relatief vlot gaan, aangezien 79% van de pleegouders wel een kind uit zijn omgeving wil opvangen. Dit houdt in dat, naast de 89 pleegouders die reeds aan netwerkpleegzorg doen, nog 64 bestandspleegouders open staan voor netwerkpleegzorg. Uiteraard kan men enkel aan netwerkpleegzorg doen indien er een kind uit de sociale omgeving nood heeft aan een pleeggezin. (zie bijlage 31)

Toekomstperspectief

Er wordt een tekort aan pleegouders ervaren door de diensten voor pleegzorg, daarom is het belangrijk om te weten hoe lang de huidige pleegouders nog pleegkinderen willen blijven opvangen. Wanneer pleegouders voor zichzelf besloten hebben om binnen de nabije toekomst te stoppen met het in huis nemen van kinderen en er weinig nieuwe pleegouders gevonden worden, zal het tekort aan pleegouders groter worden.

Gelukkig wil 64,7% nog minstens 9 jaar pleegouder blijven en is er slechts 1 persoon die binnen het jaar wenst te stoppen. Eens pleegouder, 'altijd' pleegouder? (zie bijlage 32)

6.5 Pleegkinderen

De meerderheid (60,3%) van de pleegouders vangt momenteel 1 pleegkind op. Naarmate het aantal pleegkinderen stijgt, daalt het aantal cases: 2 pleegkinderen: 21,6%; 3 pleegkinderen: 10,3% en 4 pleegkinderen: 6,7%. In principe mogen er maximum 4 pleegkinderen tegelijkertijd verblijven bij een pleeggezin, maar wanneer het om broers en zussen gaat, kan er een uitzondering gemaakt worden. In 2 gevallen verblijven er 5 pleegkinderen in een pleeggezin.

Er is een sterk positief verband te vinden tussen het aantal pleegkinderen dat momenteel bij de pleegouders verblijft en het maximum aantal pleegkinderen dat de pleegouder wil opvangen. Als het aantal pleegkinderen stijgt, zal ook het maximum aantal pleegkinderen (als voorkeur) stijgen. De inhoud van het verband is hier niet uit af te leiden.

180 pleegkinderen zijn meisjes en vormen dus een kleine meerderheid ten opzichte van het aantal jongens (N = 137).

De gemiddelde leeftijd van de pleegkinderen schommelt tussen de 10 en 12 jaar, het gaat dus meestal over kinderen die nog op de lagere school zitten.

Hoewel de gemiddelde leeftijd bij de aanvang van de plaatsing tussen de 5 en 6 jaar schommelt, blijkt toch dat 0 en 1 jaar als leeftijd het meest voorkomt bij de pleegkinderen. Dit wijst erop dat heel wat pleegkinderen vanaf een zeer jonge leeftijd opgenomen worden in een pleeggezin.

De pleegkinderen verblijven gemiddeld sinds 3,5 tot 5,5 jaar bij de pleegouders.

De overgrote meerderheid van de pleegkinderen verblijft bij hun pleeggezin in het kader van een langdurige plaatsing (N = 206). De andere soorten plaatsingen komen relatief weinig voor. (zie tabel 4)

Tabel 4: Aantal pleegkinderen per soort opvang

	Aantal (N)	%
crisisopvang	12	5,06
korte opvang	5	2,11
plaatsing van adolescenten	1	0,42
weekend- /vakantie-opvang	2	0,84
langdurige plaatsing	206	86,92
plaatsing van niet-begeleide buitenlandse	10	4,22
preventieve sociale actie: steungezin	1	0,42

Naast de pleeggezinnen met 1 pleegkind (60,7%), komt de situatie van 2 broers/zussen die in eenzelfde pleeggezin verblijven het meest voor (14,7%). Slechts in 1 pleeggezin worden 4 broers/zussen opgevangen en in 3 pleeggezinnen verblijven 3 broers/zussen. In 4 gezinnen worden 2 broers/zussen opgenomen, samen met 2 pleegkinderen die geen band hebben met elkaar. De combinatie van 2 broers/zussen met 2 andere broers/zussen komt geen enkele keer voor. Bij meer dan de helft (66,2%) van de gezinnen met meer dan 1 pleegkind is er een familiale band tussen minstens 2 pleegkinderen. (zie tabel 5) (zie bijlage 33)

Tabel 5: Relaties tussen de pleegkinderen die in eenzelfde pleeggezin verblijven

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	2 broers/zussen	28	13,7	14,7	14,7	
	3 broers/zussen	3	1,5	1,6	16,2	
	4 broers/zussen	1	,5	,5	16,8	
	2 broers/zussen + 1 geen/andere band	6	2,9	3,1	19,9	
	2 broers/zussen + 2 geen/andere band	4	2,0	2,1	22,0	
	3 broers/zussen + 1 geen/andere band	5	2,5	2,6	24,6	
	1 pleegkind	116	56,9	60,7	85,3	
	2 pleegkinderen zonder band	15	7,4	7,9	93,2	
	3 pleegkinderen zonder band	9	4,4	4,7	97,9	
	4 pleegkinderen zonder band	4	2,0	2,1	100,0	
	Total	191	93,6	100,0		
	Missing	88	9	4,4		
		Total	9	6,4		
	Total		200	100,0		

6.6 Traject van de pleegouders

Meestal zetten pleegouders verschillende stappen vooraleer ze toekomen tot het opvangen van een pleegkind. Eerst komen de pleegouders in contact met pleegzorg, ze leren het concept pleegzorg kennen. Daarna gaat men bijkomende informatie zoeken om na een bepaalde periode te beslissen om daadwerkelijk een pleegkind in huis te nemen. Daarbij wordt ook een bepaalde dienst voor pleegzorg gekozen die hen zal begeleiden. Bij elke stap kunnen mensen afhaken, waardoor ze geen pleegouder worden.

Eerste contact met pleegzorg

Er zijn heel wat manieren mogelijk waarop een pleegouder voor het eerst in contact kan komen met pleegzorg. Het is belangrijk om te weten op welke wijze pleegouders in contact kwamen met pleegzorg, maar er kan, op basis van deze gegevens, geen uitspraak gedaan worden over het verband tussen het eerste contact met pleegzorg en de beslissing om pleegouder te worden.

De geschreven media (roman, informatief boek en artikel) werden door de grootste groep pleegouders aangeduid als eerst contact met pleegzorg (46,1%). 43% van de pleegouders las een artikel over pleegzorg.

Promotiemateriaal (folder, affiche en advertentie) wordt wel degelijk opgemerkt en kan dus personen engageren om zich als pleegouder op te geven. 39,6% geeft aan dat het eerste contact gebeurde via promotiemateriaal. Deze categorie is erg belangrijk voor de diensten voor pleegzorg, aangezien men zelf het promotiemateriaal kan ontwerpen en verspreiden. Bijna de helft van de pleegouders heeft nog kinderen op school, waarvan het grootste deel in het secundair onderwijs. Het kan dus de moeite zijn om promotiemateriaal te verspreiden op scholen of het mee te geven aan de leerlingen. Heel wat pleegouders gaven aan dat ze actief zijn in een sportvereniging, sociale vereniging, schoolvereniging en/of vrijwilligersorganisatie. Het kan interessant zijn promotiemateriaal op de plaatsen neer te leggen waar de leden van deze soorten vereniging samenkomen. Sporthallen en -terreinen, scholen en de lokalen van een plaatselijke vrijwilligersorganisatie kunnen interessante locaties zijn om het promotiemateriaal van een dienst voor pleegzorg op te hangen of neer te leggen.

De eigen ervaring of de ervaringen van personen uit de sociale omgeving vormen een belangrijk aspect: 40% van de pleegouders kent een andere pleegouder of pleegkind (ouders, familielid, vriend(in) of klasgenootje van eigen kind) en 4,3% was ooit zelf pleegkind of verbleef in een voorziening.

Een vijfde van de pleegouders zag een film, documentaire en/of TV-spot. Aangezien 90,5% van de pleegouders minstens 1 keer in de week naar een film en/of TV kijkt, loont het zeker de moeite om via audiovisuele media pleegzorg in de kijker te zetten. Een televisiespot is echter niet goedkoop en de kosten kunnen het budget van de dienst overstijgen. Een pleegouder stelt voor om een sponsor te zoeken die deze spot (gedeeltelijk of geheel) kan bekostigen. De samenwerking tussen verschillende of alle diensten voor pleegzorg kan ook een oplossing zijn.

14,5% van de pleegouders kwam in contact met pleegzorg via zijn werk of studie: 1 pleegouder werkt zelf bij een dienst voor pleegzorg, 12 pleegouders werken in de sociale sector, 4 pleegouders zijn leerkracht van een pleegkind en 5 personen kwamen via hun studie in aanraking met pleegzorg.

Ondanks het feit dat de helft van de pleegouders actief is op het internet, is slechts 10% via deze bron in aanraking gekomen met pleegzorg. Wanneer je op internet surft, zoek je meestal vrij gericht naar informatie. De pleegouders die internet opgeven als de manier waarop men in

contact kwam met pleegzorg, gingen misschien bewust op zoek naar informatie over pleegzorg. Dit zou dan kunnen betekenen dat men reeds een interesse had voor dit onderwerp. 21,3% werd met een situatie in zijn omgeving geconfronteerd die ervoor zorgde dat men het concept 'pleegzorg' leerde kennen. Familie- en netwerkpleegouders vangen kinderen op uit hun familie of vriendenkring en komen daardoor meer in contact met pleegzorg dan bestandspleegouders ($\text{Chi}^2 = 50,4$; $\text{df} = 2$; $p < .001$). (zie bijlage 34)

Bijkomende informatie zoeken

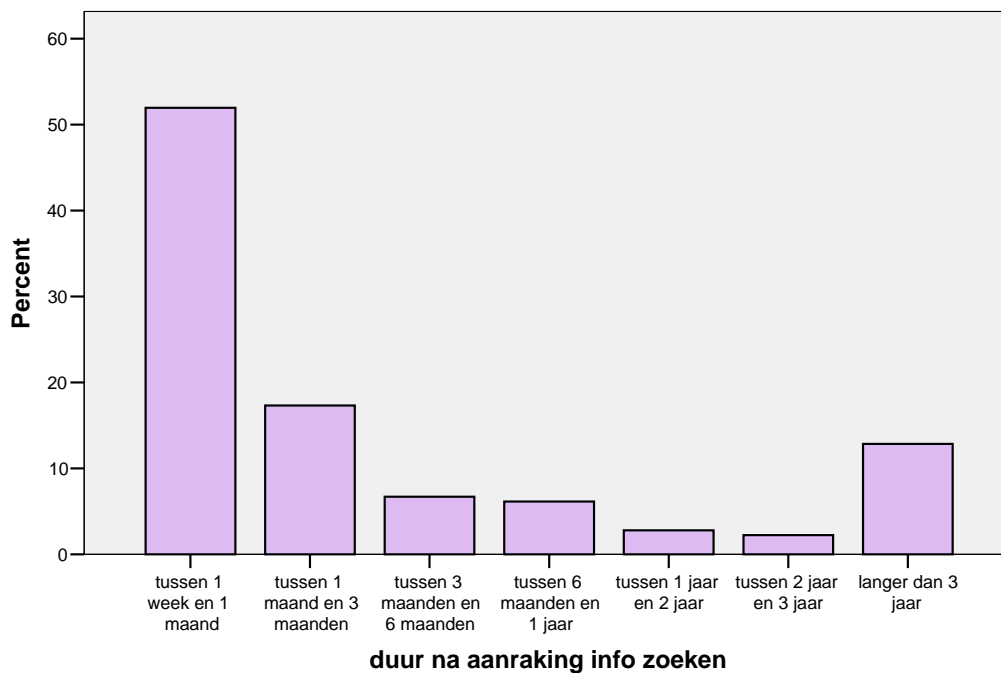
Na het eerste contact zijn bijna alle pleegouders (95,5%) bijkomende informatie gaan halen. 65,7% ging die informatie zoeken bij een dienst voor pleegzorg. Voornamelijk bestandspleegouders gaan naar een dienst voor pleegzorg ($\text{Chi}^2 = 56,5$; $\text{df} = 2$; $p < .001$). De dienst kan dus een belangrijke schakel zijn in het traject dat pleegouders afleggen en dient aandacht te hebben voor de manier waarop de informatie wordt gegeven.

Een vierde van de pleegouders ging voor bijkomende informatie naar een Comité voor Bijzondere Jeugdzorg. Er bestaat hier een significant verschil tussen de verschillende soorten pleegouders: familie- en netwerkpleegouders gaan meer naar een CBJ voor extra informatie dan bestandspleegouders ($\text{Chi}^2 = 55,22$; $\text{df} = 2$; $p < .001$).

Bij de Federatie Pleegzorg en Kind & Gezin ging een kleine groep pleegouders informatie zoeken, respectievelijk 8% en 5,5%.

18,6% ging niet naar een officiële instantie, maar zocht informatie op in literatuur (11,1%) of op internet (7,5%).

Pleegouders wachten niet lang met zoeken van bijkomende informatie na hun eerste contact met pleegzorg: 52% ging binnen de maand extra inlichtingen inwinnen, 17,3% deed dat tussen 1 maand en 3 maanden na het leren kennen van pleegzorg. 12,8% duidde de andere uiterste antwoordmogelijkheid aan en ging zich pas na 3 jaar informeren. Tussen 3 maanden en 3 jaar ging slechts 17,8% informatie halen. (zie fig. 2) (zie bijlage 35)

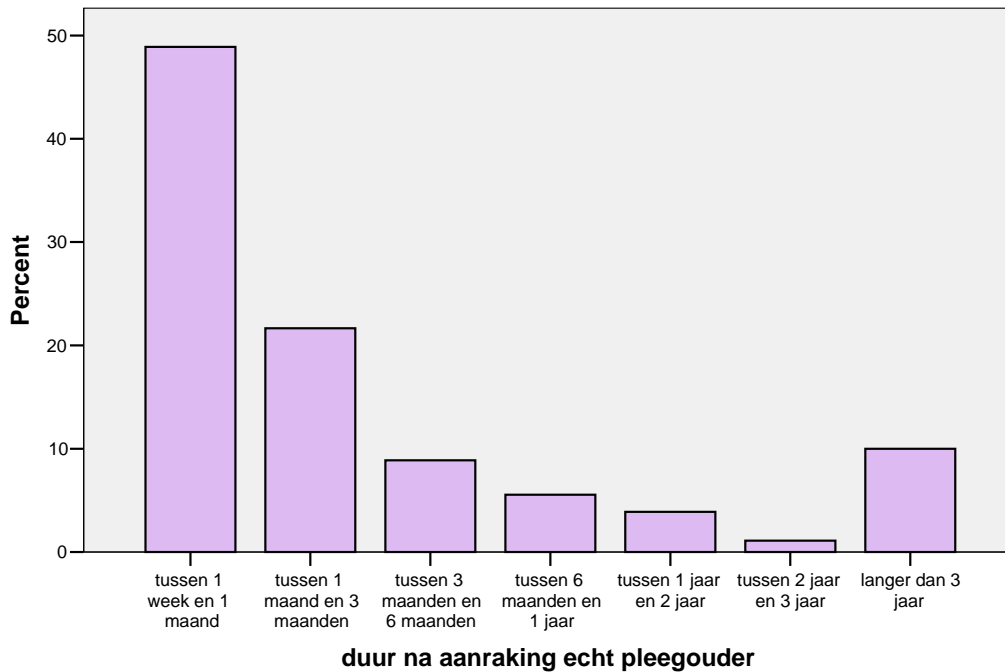

Figuur 2: Duur tussen eerste contact met pleegzorg en bijkomende informatie zoeken

Daadwerkelijk pleegouder worden

Naarmate de duur tussen het eerste contact en het daadwerkelijk pleegouder worden vergroot, daalt het aantal cases. Na 3 jaar is er echter weer een stijging van het aantal cases: 10 % werd pas pleegouder na 3 jaar. Bijna de helft van de pleegouders (48,9%) werd binnen de maand na het eerste contact met pleegzorg daadwerkelijk pleegouder. Een vijfde (21,7%) werd tussen 1 maand en 3 maanden pleegouder. 19,5% van de pleegouders werd tussen 3 maanden en 3 jaar na het eerste contact pleegouder. (zie fig. 3) Er bestaat een duidelijk verband tussen het zoeken naar informatie en het daadwerkelijk pleegouder worden. Des te minder tijd tussen het verzamelen van bijkomende informatie na de kennismaking met pleegzorg, des te minder tijd tussen het pleegouder worden en die eerste aanraking ($r_s = .619$; $p < .001$).

Hieruit blijkt dat pleegouders in de meeste gevallen vrij snel een beslissing nemen. Het is mogelijk dat, eenmaal er 3 maanden voorbij zijn na de kennismaking met pleegzorg, de interesse voor het pleegouderschap verslapt en de stap tot het zich opgeven niet wordt gezet. Om dit aan te kunnen tonen, is er echter bijkomend onderzoek nodig. (zie bijlage 36)

Figuur 3: Duur tussen eerste contact met pleegzorg en het daadwerkelijk pleegouder worden

Factoren die de stap naar het pleegouderschap vergemakkelijken

De mening van de partner en/of de eigen kinderen speelt bij 67,9% van de pleegouders met een partner en/of kinderen een belangrijke rol bij de beslissing om pleegouder te worden. Positieve verhalen van andere pleegouders (6,1%) en positieve reacties van de sociale omgeving hebben weinig invloed op de beslissing van de pleegouders. De meeste pleegouders houden dus wel rekening met hun gezinsleden, maar de meningen van anderen hebben mogelijk minder effect. Een derde van de pleegouders (31,8%) liet zich beïnvloeden door de informatie die ze van de dienst voor pleegzorg kregen en een vierde (23,7%) geeft aan dat de informatiebijeenkomst van een dienst voor pleegzorg een rol speelde bij hun beslissing. Ook hier weer blijkt dat de informatie die de dienst voor pleegzorg verstrekt een belangrijk aspect is en dus dient de dienst hier voldoende aandacht aan te besteden. (zie bijlage 37)

Keuze van dienst voor pleegzorg

Waarom kiest een pleegouder voor een specifieke dienst voor pleegzorg en niet voor een andere? 95,4% van de pleegouders antwoordt bevestigend op de stelling dat de manier van werken van de dienst een factor was die hun keuze beïnvloedde. Alle pleegouders geven aan dat het goede onthaal door de dienst hun keuze deels heeft bepaald. Om te achterhalen wat pleegouders verstaan onder een goed onthaal en degelijke informatie, is verder onderzoek vereist.

Vooraleer men goed onthaald kan worden, moet er natuurlijk al eerst een keuze gemaakt worden: naar welke dienst voor pleegzorg ga ik? De volgende aspecten kunnen een rol gespeeld hebben bij die eerste selectie. Voor slechts 7,6% van de pleegouders heeft de ligging van de dienst absoluut geen belang. De nabijheid van de dienst was voor de meerderheid wel een criterium waarmee rekening gehouden werd bij het kiezen van een dienst. 1 pleegouder werkt zelf bij de dienst waarbij hij/zij begeleidt wordt. Het kennen van een persoon die werkt bij een dienst, is voor 17,6% van de pleegouders een reden om zich bij diezelfde dienst op te geven. 5,9% laat zich daar ook door beïnvloeden, maar in mindere mate. Het grootste deel van de pleegouders laat zich niet leiden door het kennen van een andere pleegouder die door een bepaalde dienst wordt begeleid: 46,2% gaat helemaal niet akkoord en 23,1% gaat niet akkoord met de stelling dat ze voor hun dienst kozen omwille van een kennis die daar begeleid wordt. 53,1% en 28,1% gaan er respectievelijk helemaal niet akkoord en niet akkoord mee dat 'een familielid is ook pleegouder bij deze dienst voor pleegzorg' een factor was die hen beïnvloedde in hun keuze.

Bij 'andere' werd door 31 pleegouders gemeld dat ze de dienst voor pleegzorg niet zelf gekozen hebben. De jeugdrechtbank of het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg raadde hen deze dienst aan of hun pleegkind werd reeds begeleid door deze dienst. Om te achterhalen waarom een CBJ of een jeugdrechtbank een voorkeur heeft voor een bepaalde dienst, zal bijkomend onderzoek nodig zijn. (zie bijlage 38)

6.7 Motivatie

Pleegouders nemen vrijwillig kinderen die niet van hen zijn in huis en zorgen voor hun opvoeding. Wat zijn de drijfveren van deze mensen om dit te doen?

Van de 20 pleegouders waarvan de eigen kinderen niet meer thuis wonen, geven 9 pleegouders aan dat dit een belangrijke reden was voor hen om pleegkinderen op te vangen. Voor 3 pleegouders speelde dit gegeven een rol bij de beslissing, maar in mindere mate.

Bij een derde van de pleegouders die geen kinderen kan krijgen, is kinderloosheid een belangrijk criterium bij hun beslissing. 13% gaat er mee akkoord dat dit hun motivatie was om pleegouder te worden, 19,6% ging hier helemaal mee akkoord.

22 pleegouders voelen zich eenzaam zonder kinderen om zich heen en beslisten daarom om zich als pleegouder op te geven. Dit hangt samen met de stellingen 'mijn eigen kinderen zijn het huis uit' ($r_s = .596$; $p < .001$) en 'ik kan geen kinderen krijgen' ($r_s = .692$; $p < .001$). Des te

meer men akkoord gaat met een van die stellingen, des te hoger men zal scoren op het item 'zich eenzaam voelen zonder kinderen'.

Een groot deel van de pleegouders heeft sociale beweegredenen om pleegouder te worden: 96,8% voelt zich goed als men anderen kan helpen, 99,4% wil kinderen een warme en veilige thuis geven en 90,4% wil kinderen uit instellingen houden.

63,6% gaat er helemaal mee akkoord dat ze graag kinderen zien en dat dit een grote invloed gehad heeft op hun beslissing. 4% geeft aan dat dit weinig of geen verschil maakte bij hun keuze.

7 pleegouders hebben zich sterk laten leiden door hun geloofsovertuiging, bij 12 pleegouders was dit in mindere mate. Hierbij lijkt er weinig verschil te zijn tussen de verschillende religies ($p > .05$), maar om dit met zekerheid te kunnen zeggen, zou dit verschil op grotere schaal moeten onderzocht worden.

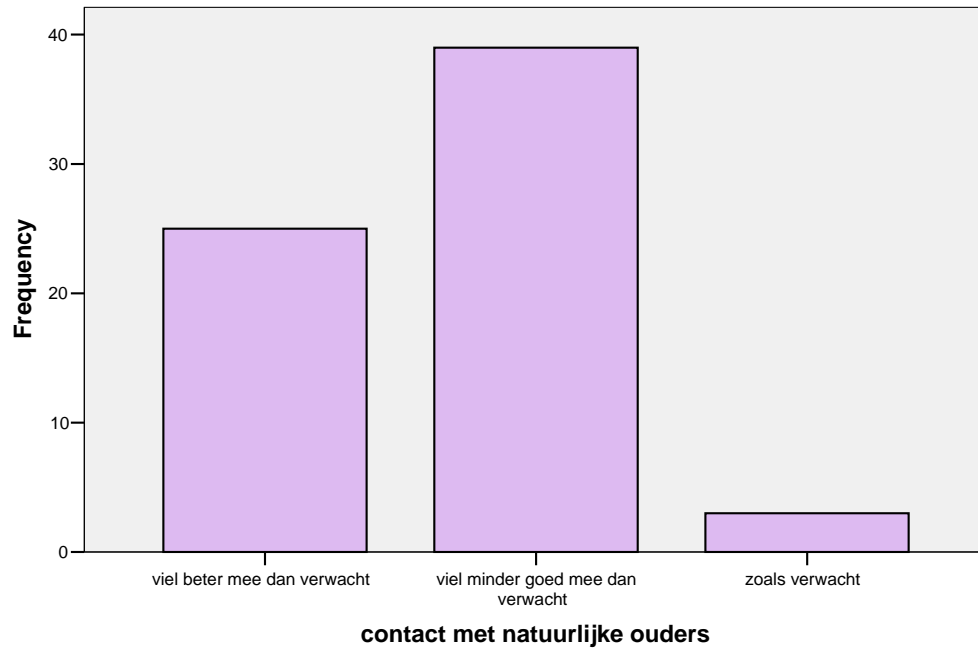
Iets meer dan een derde van de pleegouders met kinderen gaat er helemaal niet mee akkoord dat ze pleegkinderen wilden opvangen zodat hun eigen kinderen speelkameraadjes zouden hebben (37%). Nog eens een derde gaat niet akkoord met deze stelling.

4 pleegouders zijn zelf pleegkind geweest en beslisten daarom om zelf pleegouder te worden. 23 pleegouders deelden mee dat een situatie in hun nabije omgeving hen ertoe aangezet heeft om pleegouder te worden. Er blijkt een significant verschil te bestaan tussen netwerkpleegouders (netwerk- en familiepleegouders) en bestandspleegouders ($\text{Chi}^2 = 22.83$; $\text{df} = 1$; $p < .001$). Netwerkpleegouders geven deze reden meer op dan bestandspleegouders, wat niet zo verwonderlijk is. (zie bijlage 39)

6.8 Contact met de natuurlijke ouders of een ander familielid van het pleegkind

Bij de verwachtingen ten aanzien van pleegzorg, halen 67 pleegouders het contact met de natuurlijke ouders of familie aan. Dit wijst erop dat het een belangrijk aspect is bij het pleegouderschap. Voor 58,2% van hen valt dit contact minder goed mee dan verwacht. 37,3% ervaart het positiever dan aanvankelijk verwacht, voor 4,5% is het contact met de pleegouders wel zoals verwacht. (zie fig. 4) Deze verwachtingen zeggen niets over het werkelijke contact met de natuurlijke ouders, aangezien we de precieze inhoud van de verwachtingen niet kennen.

82,9% heeft contact met de natuurlijke ouders of met een familielid van minstens een van hun pleegkinderen. (zie bijlage 40)

Figuur 4: Contact met natuurlijke ouders in vergelijking met de verwachtingen

Contact met de natuurlijke ouders of een ander familielid: positief - negatief

De stellingen ‘eerder vriendschappelijke band’, ‘natuurlijke ouders vragen wel eens raad’ en ‘contact is over het algemeen positief’ werden samengebracht onder de variabele ‘positief contact met natuurlijke ouders/familielid’ (alpha = .713 voor pleegkind 1; alpha = .782 voor pleegkind 2; alpha = .710 voor pleegkind 3; alpha = .906 voor pleegkind 4).

De meeste pleegouders hebben een eerder matig contact met de natuurlijke ouders of een ander familielid van het pleegkind. Wanneer men deze tussencategorie buiten beschouwing laat, blijkt dat toch meer pleegouders het contact met het natuurlijke milieu eerder positief of zeer positief bekijken dan negatief tot zeer negatief. (zie tabel 6)

Tabel 6: Contact met natuurlijke ouders of ander familielid: positief?

contact met natuurlijke ouders/familielid	pleegkind 1		pleegkind 2		pleegkind 3		pleegkind 4	
	Count	%	Count	%	Count	%	Count	%
zeer positief	9	6,8%	3	6,4%	2	11,8%	1	16,7%
positief	19	14,3%	7	14,9%	4	23,5%	1	16,7%
matig	86	64,7%	29	61,7%	9	52,9%	4	66,7%
negatief	12	9,0%	5	10,6%	1	5,9%		
zeer negatief	7	5,3%	3	6,4%	1	5,9%		

Slechts een klein deel van de pleegouders gaat er helemaal mee akkoord dat ze de indruk hebben dat de natuurlijke ouders van hun pleegkinderen jaloers zijn op hen. De meeste pleegouders gaan hier eerder wel of eerder niet mee akkoord. (zie tabel 7)

Tabel 7: *Stelling: 'ik heb liefst zo weinig mogelijk contact met de natuurlijke ouders'*

indruk: natuurlijke ouders jaloers	pleegkind 1		pleegkind 2		pleegkind 3		pleegkind 4	
	Count	%	Count	%	Count	%	Count	%
helemaal akkoord	20	15,4%	5	10,6%	1	6,3%		
akkoord	36	27,7%	15	31,9%	5	31,3%	1	16,7%
niet akkoord	45	34,6%	15	31,9%	6	37,5%	3	50,0%
helemaal niet akkoord	29	22,3%	12	25,5%	4	25,0%	2	33,3%

Net zoals bij de vorige stelling, kiest de meerderheid van de pleegouders voor een gemiddelde uitspraak 'akkoord' of 'niet akkoord' bij de stelling 'ik heb liefst zo weinig mogelijk contact met de natuurlijke ouders'. Wanneer we een onderscheid maken tussen 'akkoord – helemaal akkoord' en 'niet akkoord – helemaal niet akkoord', blijkt de minderheid van de pleegouders eerder bevestigend te antwoorden op de stelling. (zie tabel 8)

Tabel 8: *Stelling: 'ik heb liefst zo weinig mogelijk contact met de natuurlijke ouders'*

ik heb liefst zo weinig mogelijk contact	pleegkind 1		pleegkind 2		pleegkind 3		pleegkind 4	
	Count	%	Count	%	Count	%	Count	%
helemaal akkoord	19	13,9%	6	11,8%	2	9,5%	1	12,5%
akkoord	35	25,5%	8	15,7%	2	9,5%	1	12,5%
niet akkoord	57	41,6%	27	52,9%	10	47,6%	3	37,5%
helemaal niet akkoord	26	19,0%	10	19,6%	7	33,3%	3	37,5%

De meeste pleegouders duiden 'niet akkoord' of 'helemaal niet akkoord' aan bij de stelling 'de natuurlijke ouders bezorgen me veel stress'. Dit kan erop wijzen dat het contact met de pleegouders vrij positief is, maar het kan ook een gevolg zijn van het feit dat men weinig contact heeft met elkaar. (zie tabel 9)

Tabel 9: Stelling: 'de natuurlijke ouders bezorgen me veel stress'

de natuurlijke ouders bezorgen me veel stress	pleegkind 1		pleegkind 2		pleegkind 3		pleegkind 4	
	Count	%	Count	%	Count	%	Count	%
helemaal akkoord	19	13,7%	7	14,0%	1	5,6%	1	12,5%
akkoord	44	31,7%	13	26,0%	4	22,2%		
niet akkoord	43	30,9%	13	26,0%	5	27,8%	2	25,0%
helemaal niet akkoord	33	23,7%	17	34,0%	8	44,4%	5	62,5%

Al deze stellingen en antwoorden in beschouwing genomen, kunnen we concluderen dat het contact met de natuurlijke ouders of een ander familielid van het pleegkind over het algemeen vrij positief is. (zie bijlage 41)

Contact met andere familieleden

De grootste groep van pleegouders heeft ook nog contact met andere familieleden van hun pleegkind. Er kan niet gezegd worden of dit wijst op een positieve of negatieve band met de natuurlijke ouders en over de ervaring van de band met die familieleden is niets geweten.

(zie bijlage 42)

Evolutie van het contact

De meerderheid van de pleegouders merkt weinig verbetering noch verslechtering en is dus van oordeel dat de kwaliteit van het contact met de natuurlijke ouders hetzelfde is gebleven.

(zie tabel 10)

Tabel 10: Stelling: 'het contact met de natuurlijke ouders is hetzelfde gebleven (slecht of vlot)

contact zelfde gebleven	pleegkind 1		pleegkind 2		pleegkind 3		pleegkind 4	
	Count	%	Count	%	Count	%	Count	%
helemaal akkoord	16	12,1%	6	13,0%	3	20,0%	1	16,7%
akkoord	65	49,2%	18	39,1%	6	40,0%	4	66,7%
niet akkoord	30	22,7%	16	34,8%	3	20,0%		
helemaal niet akkoord	21	15,9%	6	13,0%	3	20,0%	1	16,7%

6.9 Houding van de sociale omgeving van de pleegouders

De overgrote meerderheid van de personen uit de sociale omgeving van de pleegouders staat positief tegenover het pleegouderschap. De mogelijkheid bestaat dat heel wat personen afhaken tijdens hun traject naar het pleegouderschap wanneer ze merken dat hun sociale omgeving dit geen goed idee vindt.

De partner en eigen kinderen staan het meest positief tegenover het pleegouderschap. De groep waarvan men het laagst aantal goede reacties krijgt, bestaat voornamelijk uit de ouders en schoonouders. (zie bijlage 43)

6.10 Hulp van pleegouders

Hulp

Een vierde van de pleegouders haalde de informatiebijeenkomst van de dienst voor pleegzorg aan als stimulerende factor bij hun beslissing om pleegouder te worden. De getuigenis bij die bijeenkomst kan veel betekenen voor de kandidaat-pleegouders. Een deel van de pleegouders kwam in contact met pleegzorg via andere pleegouders in hun vriendenkring of familie. De hulp die pleegouders kunnen bieden aan de dienst voor pleegzorg kan dus zeer waardevol zijn. 83,3% van de pleegouders wil de dienst helpen bij de zoektocht naar nieuwe pleegouders. 11,5% wil dit zelfs op 6 verschillende manieren doen, de meerderheid wil meewerken aan 1, 2 of 3 mogelijkheden.

De meeste pleegouders (N = 117) zouden wel willen komen vertellen op een informatiebijeenkomst van de dienst van pleegzorg. Vertellen over hun ervaringen in een nieuwsbrief of tijdschrift is voor de helft van de pleegouders geen probleem. Het getuigen tijdens een campagne, het helpen zoeken naar alternatieven in een denkgroep en het uitwerken van creatieve activiteiten om pleegzorg in de aandacht te brengen, liggen wat moeilijker. Ongeveer de helft wil een poging doen om familieleden of vrienden aan te zetten tot pleegzorg. (zie tabel 11)

Tabel 11: Manier waarop men de dienst voor pleegzorg wil helpen bij de zoektocht naar nieuwe kandidaat-pleegouders

	vertellen op informatiebijeenkomst		vertellen bij campagnes		vertellen in nieuwsbrief/tijdschrift	
	Count	%	Count	%	Count	%
ja	117	62,9%	69	38,5%	91	50,3%
nee	69	37,1%	110	61,5%	90	49,7%
	denkgroep		creatieve activiteiten		familie / vrienden aanzetten tot pleegzorg	
	Count	%	Count	%	Count	%
ja	60	33,7%	41	22,9%	83	44,9%
nee	118	66,3%	138	77,1%	102	55,1%

Pleegouders die voor de eerste keer een pleegkind opvangen, kunnen in het begin met heel wat problemen te maken krijgen. De aanpassing van het pleegkind aan het pleeggezin en omgekeerd loopt niet altijd even vlot en men mag ook niet vergeten dat het pleegkind vaak uit een ongunstige thuissituatie komt. Meer ervaren pleegouders kunnen op die moeilijke momenten raad geven en zorgen voor een luisterend oor. Ze spreken uit eigen ervaringen en weten wat het is om een ‘vreemd kind’ in huis op te vangen.

81,8% wil andere pleegouders bij hun ‘eerste stappen in de pleegzorg’ ondersteunen en begeleiden. Aan ‘coaches’ dus geen tekort en de kans dat pleegouders afhaken kan op die manier ook kleiner worden. (zie tabel 12)

Tabel 12: Pleegouders die andere (beginnende) pleegouders willen ondersteunen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ja	153	76,5	81,8	81,8
	nee	34	17,0	18,2	100,0
	Total	187	93,5	100,0	
Missing	8	13	6,5		
Total		200	100,0		

We kunnen vaststellen dat het engagement van pleegouders niet beperkt blijft tot het opvangen van pleegkinderen. Men wil de dienst voor pleegzorg op een actieve manier helpen en nieuwe pleegouders kunnen op hun steun rekenen.

Tips van pleegouders

51 pleegouders noteerden nog enkele tips voor de dienst voor pleegzorg om nieuwe pleegouders te vinden.

14 pleegouders achten het raadzaam om (meer) publiciteit in de media te maken rond pleegzorg. 15 pleegouders vinden het nuttig om het concept pleegzorg te verduidelijken: volgens hen bestaat er nog veel onduidelijkheid rond, wordt het wel eens verward met adoptie en worden de voordelen ervan te weinig belicht. Deze verduidelijking zou onder andere kunnen gebeuren via getuigenissen van pleegouders. Naast het tonen van fictieve films of feuilletons, wordt ook een niet-fictieve human interest serie voorgesteld, meer bepaald 'Het leven zoals het is in een pleeggezin'. Volgens 9 pleegouders zou er werk moeten gemaakt worden van een beter statuut voor pleegouders en moeten ze meer rechten krijgen. 5 pleegouders zijn van mening dat de werking van de diensten voor pleegzorg ook zou moeten verbeteren. Kandidaat-pleegouders zouden kunnen afhaken wanneer ze te lang moeten wachten op hun eerste pleegkind, te weinig begeleiding ervaren of wanneer er te veel tijd gependeed wordt in de 'opleiding' van de kandidaten. 7 pleegouders stellen voor om mensen aan te spreken (via bijvoorbeeld reclame in de brievenbus) of om zich te richten tot een bepaalde groep personen (zoals kinderloze paren of kleine gezinnen). Tenslotte is er nog een pleegouder die voorstelt om pleegzorg als onderwerp van lessen in bepaalde studies op te nemen. (zie bijlage 44)

Conclusie

Naar aanleiding van de vaststelling dat er een tekort is aan pleegouders, vond KAOS, een dienst voor pleegzorg, het zinvol om een profiel van de huidige pleegouders te schetsen om gericht op zoek te kunnen gaan naar nieuwe kandidaat-pleegouders. Ondanks het relatief kleine aantal respondenten in dit onderzoek, kunnen de gevonden resultaten een beter inzicht geven in hoe nieuwe kandidaat-pleegouders kunnen bereikt worden.

Aan de hand van de sociaal-demografische kenmerken en vrijetijdsactiviteiten kunnen we de gemiddelde pleegouder schetsen als een gehuwd persoon van ongeveer 46 jaar met 2 of 3 eigen kinderen. De pleegouder is lid van minstens 1 vereniging, meestal een sportvereniging of sociale vereniging. In zijn vrije tijd kijkt hij verscheidene uren per week televisie, leest hij veel en onderhoudt hij zijn relaties met vrienden.

Op andere deelvragen kan geen eenduidig antwoord gegeven worden. De pleegouders vormen een gevarieerde groep met heel wat interindividuele verschillen. In het onderzoek wordt een onderscheid gemaakt tussen netwerkpleegouders en bestandspleegouders. Er bestaan een aantal belangrijke verschillen tussen twee groepen.

Netwerkpleegouders hebben gemiddeld minder jaren ervaring met pleegzorg, komen vaker in contact met pleegzorg doordat een kind uit hun sociale omgeving in een problematische opvoedingssituatie zit en zullen vaker bijkomende informatie gaan halen bij een Comité voor Bijzondere Jeugdzorg of jeugdrechtbank.

Bestandspleegouders daarentegen gaan voor bijkomende informatie meer naar een dienst voor pleegzorg.

Het tekort aan pleegouders zal ernstiger worden als een groot aantal pleegouders afhaakt en er weinig nieuwe pleegouders gevonden worden. Gelukkig wil meer dan 60% van de pleegouders langer dan 9 jaar pleegkinderen opvangen.

Een andere vaststelling die we gevonden hebben is dat iets meer dan de helft van de pleegouders meer dan 1 pleegkind in huis wil nemen, maar slechts 40% dit ook effectief doet. Er kunnen dus in principe meer pleegkinderen opgevangen worden.

Het grootste aantal pleegouders heeft zich opgegeven voor langdurige plaatsing en de meerderheid heeft hier positieve ervaringen mee. De plaatsing van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen wordt door bijna de helft van de pleegouders als negatief ervaren. Om de achterliggende redenen hiervan te kennen, is bijkomend onderzoek nodig.

Bijna 40% van de pleegouders geeft aan dat ze via promotiemateriaal in contact kwamen met pleegzorg en een vijfde van de ondervraagden zag een televisiespot over pleegzorg. Aangezien heel wat pleegouders lid zijn van een sportvereniging, sociale vereniging of vrijwilligersvereniging, kunnen de affiches en folders verspreid worden op de plaatsen waar de leden van deze verenigingen samenkomen. Ook scholen zijn interessant vermits ongeveer de helft van de pleegouders nog kinderen heeft die onderwijs volgen.

Zoals reeds eerder vermeld, gaat het grootste deel van de bestandspleegouders informatie halen bij een dienst voor pleegzorg. Een derde van de pleegouders heeft zich laten beïnvloeden door de informatie die deze dienst hen gaf. Bij een vierde heeft de informatiebijeenkomst een positief effect gehad op hun beslissing om pleegouder te worden.

Alle pleegouders geven aan dat het onthaal bij de dienst een rol speelde om zich bij die dienst te laten inschrijven als pleegouder. Het is dus aangewezen dat de dienst voor pleegzorg voldoende aandacht besteedt aan de manier waarop men de informatie verschaft en de mogelijke kandidaat-pleegouders ontvangt.

Verder blijkt dat een deel van de pleegouders niet zelf gekozen heeft om door een bepaalde dienst begeleid te worden. De jeugdrechtbank, het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg of de ouders van het pleegkind maakten die keuze in hun plaats. Het kan de moeite waard zijn om te achterhalen waarom zij een specifieke dienst aanraden.

Een groot deel van de pleegouders werd pleegouder omwille van sociale beweegredenen. Ze voelen zich goed als ze anderen kunnen helpen en willen kinderen zoveel mogelijk uit instellingen houden door ze in huis te nemen. Bij kinderloze pleegouders blijkt het gemis aan kinderen een belangrijke motivatie te zijn om pleegouder te worden. Voor deze doelgroep kan pleegzorg een alternatief zijn voor adoptie.

In tegenstelling tot adoptie, is het contact met de natuurlijke ouders een belangrijk aspect bij pleegzorg. Ondanks het feit dat een aantal pleegouders aangeeft dat het contact moeizamer verloopt dan oorspronkelijk verwacht, geeft de meerderheid aan dat de verstandhouding over het algemeen vrij positief verloopt. Het is mogelijk dat de verwachtingen te hoog lagen en dat ze hierdoor gedesillusioneerd waren.

De pleegouders krijgen weinig weerstand vanuit hun sociale omgeving. Enkel hun ouders en schoonouders staan iets minder positief tegenover hun pleegouderschap. Of de mening van de omgeving een belangrijke impact heeft op de beslissing om pleegouder te worden, kan niet afgeleid worden uit dit onderzoek. Het is echter mogelijk dat een aantal personen beslissen om geen pleegouder te worden door de negatieve houding van hun partner, kinderen, vrienden

of familie. Dat zou dan ook kunnen verklaren waarom de meerderheid van de pleegouders in dit onderzoek bijna enkel positieve reacties krijgt.

Bij de zoektocht naar nieuwe pleegouders kunnen de diensten voor pleegzorg beroep doen op de hulp van de huidige pleegouders. 63% van hen wil hun ervaring meedelen op een informatiebijeenkomst en de helft wil getuigen in een tijdschrift of nieuwsbrief. 45% heeft er geen probleem mee om familieleden of vrienden aan te zetten tot pleegzorg.

Ook beginnende pleegouders kunnen terugvallen op meer ervaren pleegouders die hen willen ondersteunen bij hun pleegouderschap. Deze begeleiding kan ervoor zorgen dat minder pleegouders afhaken na een moeilijke start.

Om meer kandidaat-pleegouders aan te trekken, is het belangrijk om het concept 'pleegzorg' te verduidelijken aan het grote publiek. Een aantal pleegouders denkt dat hieromtrent nog veel verwarring bestaat en dat pleegzorg te vaak een negatief imago heeft. Getuigenissen van pleegouders kunnen dit beeld bijsturen.

Als pleegzorg vaker onderwerp zou zijn van fictieve en non-fictieve televisieprogramma's zou de bekendheid toenemen. Voorwaarde hierbij is dat de werkelijkheid zo correct mogelijk weergegeven wordt. Een televisiespot brengt hoge kosten met zich mee, maar het kan de moeite lonen hier in te investeren. Eventueel kan een sponsor ingeschakeld worden om de financiële lasten te drukken.

Op het niveau van de wetgeving kunnen een veranderingen positieve invloed hebben op het aantal kandidaat-pleegouders. Enkele pleegouders klagen hun zwakke rechtspositie aan: 'wij hebben enkel plichten, geen rechten'. In 2003 heeft het Vlaamse parlement enkele voorstellen gedaan tot de verbetering van deze rechtspositie, maar tot op heden is het nog onduidelijk of deze voorstellen al dan niet werden besproken in de Vlaamse regering. In ieder geval is er nog steeds nood aan een duidelijk statuut voor pleegouders.

Door middel van een afsprakennota tussen de ouders, pleegouders en pleegkinderen kan worden vastgelegd welke besluiten door de pleegouders en welke door de ouders zullen worden genomen. (Commissie Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen, 2003)

Het is belangrijk dat het beleid (opnieuw) zijn aandacht vestigt op de noodzaak aan een statuut voor pleegouders en dat er voldoende financiële middelen voorhanden zijn om op een actieve manier nieuwe kandidaat-pleegouders te werven.

Dit onderzoek heeft het profiel van pleegouders en enkele bijkomende problemen in kaart gebracht. Tevens werden enkele voorstellen geformuleerd om het tekort in de toekomst te voorkomen. De effectenmeting van de vooropgestelde suggesties kan een interessant en zinvol onderwerp zijn van een vervolgonderzoek.

Referenties

Baeke, A., Becq, S., Ceysens, P., Declercq, V., & Roegiers, J. (2002). *Voorstel van resolutie betreffende de pleegzorg in Vlaanderen*. Geraadpleegd op 20 oktober, 2004, van <http://jsp.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2002-2003/g1505-1.pdf>

Baeke, A., De Meyer, M., Jiroflée, K., Van Gool, G., & Van Weert, E. (2004). *Voorstel van resolutie betreffende de erkenning van pleegzorg op federaal niveau*. Geraadpleegd op 2 maart, 2005, van <http://www.dekamer.be/flwb/pdf/51/0715/51K0715001.pdf>

Bowa. (2004). *Begeleid Op Weg Amok* vzw. Cijfergegevens jaarverslag Bowa 2003.

Carrette, A. (1999). Pleegzorg: een kennismaking. *Antenne*, 17(4), p. 5 – 12.

Centrum Pleegzorg Kessel-Lo. (2004). *Oriëntatie van het pleegkind na beëindiging*. Jaarverslag 2003.

Commissie Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen. (2003). *Hoorzitting inzake het voorstel van resolutie van Mevrouw Veerle Declercq, mevrouw Sonja Becq, Mevrouw Patricia Ceysens, Mevrouw Anne-Marie Baeke en de heer Jan Rogiers betreffende de pleegzorg in Vlaanderen*. Advies 2003-2004/1. Geraadpleegd op 20 oktober, 2004, van <http://www.kinderrechten.be/subsites/documenten/advies.asp?Cat=10129&Catname=Pleegzorg&ParentCat=10072&blank=1#adviezen>

Debrouwere, D. (2005). *Programmatie Bijzondere Jeugdbijstand*. Persoonlijke communicatie met David Debrouwere, teamverantwoordelijke voorzieningenbeleid, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Bijzondere Jeugdbijstand.

De Mutsaard. (2003). *Gezinsondersteunende pleegzorg*. Werkingsverslag 2002-2003 van De Mutsaard, Dienst voor Pleegzorg.

De Mutsaard. (2004). *Wat is pleegzorg?* Geraadpleegd op 16 februari, 2005, van <http://www.demutsaard-jeugdzorg.be/pleegzorg/pleegzorg.html>

Eliaerts, C., & Christiaens, J. (2004-2005). *Jeugdrecht en jeugdcriminologie*. Brussel: Vrije Universiteit Brussel.

Evolutie Fonds Bijzondere Jeugdbijstand 1996 – 2004. (s.d.). Verkregen van David Debrouwere, teamverantwoordelijke voorzieningenbeleid, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Bijzondere Jeugdbijstand.

Federatie Pleegzorg. (2004). *Pleegzorg in Vlaanderen*. Geraadpleegd op 11 oktober, 2004, van www.pleegzorgvlaanderen.be

Groenewegen, E., & Langhout, G. (2002). *Wat is het beste pleeggezin voor een pleegkind? Matching in de pleegzorg*. Geraadpleegd op 11 oktober, 2004, van <http://www.mobiel-pleegzorg.nl/mobiel.html>

Jeugdzorg in Gezin vzw. (2004). *Jeugdzorg in Gezin in actie*. Jaarverslag 2003.

Jeugdzorg in Gezin vzw. (2005). *Jeugdzorg in Gezin vzw*. Geraadpleegd op 18 februari, 2005, van <http://users.skynet.be/jig/>

KAOS. (2001). *Pleegzorg, een boeiende opdracht voor mij?*. Informatiemap voor kandidaat-pleegouders.

KAOS. (2004). *Einde plaatsingen*. Jaarverslag 2003.

Koning Boudewijnstichting. (2003). *Buitenlandse niet-begeleide minderjarigen in België*. Geraadpleegd op 12 april, 2005, van http://www.kbs-frb.be/files/db/NL/PUB_1364_Niet-begeleide_minderjarige_vreemdelingen.pdf

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. (s.d.) *Gerechtelijke jeugdbijstand voor minderjarigen in een problematische opvoedingssituatie. Regelgeving*. (s.d.). Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Gezin en Maatschappelijk Werk, Afdeling Bijzondere Jeugdbijstand.

OPZGeel. (2005). *Gezinsverpleging*. Geraadpleegd op 18 april, 2005, van <http://www.opzgeel.be/nl/rehabilitatie/hm/gezinsverpleging.asp>

Pleegzorg zonder grenzen. (2000, februari). Pleegzorg iets voor u? *Nieuwsbrief Pleegzorg zonder grenzen*, p. 5.

Portengen, R. (2002). *Netwerkleegzorg dicht bij huis*. Geraadpleegd op 5 november, 2004, van <http://www.mobiel-pleegzorg.nl/mobiel.html>

Semal, L. (1999). Familiale of sociale netwerkplaatsingen bij pleegouders uit eigen kring. *Antenne*, 17(4), p. 37 – 39.

Van Holen, F. (1999). Minderjarige illegalen in pleegzorg. *Antenne*, 17(4), p. 45 – 50.

Vervotte, I. (2004). *Beleidsnota 2004 – 2009*. Geraadpleegd op 2 mei, 2005, van http://www2.vlaanderen.be/ned/sites/regering/beleidsnotas2004/vervotte/welzijn_volksgezondheid_en_gezin.pdf

Vlaminck, B. (2003). *Structurele kenmerken van gezinnen met een pleegkind in relatie tot het welbevinden van de pleegouders en het pleegkind*. Niet gepubliceerde licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent, Gent.

Vlaamse overheid. (2003). *Welzijn en Volksgezondheid in Cijfers: 2003*. Geraadpleegd op 16 februari, 2005, van <http://www.wvc.vlaanderen.be/welzijnegezondheid/cijfers/2003/wvincijfers2003.pdf>

vzw Pleeggezinnendienst Genk en omgeving. (2004). *vzw Pleeggezinnendienst Genk en omgeving*. Jaarverslag 2003.

Woltering, F. (2004). *België: zo dichtbij en toch zo anders*. Geraadpleegd op 5 november, 2004, van <http://www.mobiel-pleegzorg.nl/archief/2004/mo04421.htm>